USÛLÜ’T-TAHRÎC

(HADİS TAHLİL-TENKİT)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **HADİS TAHLİL TENKİT DERSİ (4 KAYNAK KİTAP) HADİS ARAŞTIRMALARI, CASİM, TAHHAN, DUMEYNİ** اللهم صل على سيدنا محمد **Tablo4**

BU TABLO HADİS ARAŞTIRMALARI (SELAHATTİN POLAT) İLE İLGİLİ 2 KONUYU ANLATMAKTADIR: İSNADIN ÖNEMİ İLE METİN TENKİDİ KONULARI

İSNAD: Bir rivayeti, hiçbir ravisini atlamadan ve zaman bakımından kesintisiz ilk kaynağına dayandırmaktır.

METİN TENKİDİ (İÇ TENKİD): Istılah olarak bu kavram son dönemde ortaya çıktı, önceleri Muaraza, ihtilaf, işkal gibi kavramlar kullanılırdı

İSNADIN TARİHİ ve ÖNEMİ

İsnad Sisteminin Doğuşu ve Tarihteki Yeri:
- İslam alimlerine göre isnad müslümanlara has bir sistemdir. Bazı müsteşriklere göre İsnad önceden vardı.
- Horovitz: İsnad Yahudilikten gelmiştir.
- Margoliouth: İsnad Romalılarda vardı.
-Bagchi: İsnad Hind edebiyatında vardı.
Horovitzin bahsettiği Yahudilik'deki isnadı İbn Hazm incelemiş ve şu sonuca ulaşmıştır: Tevatürle ve herkesin kabul ederek, nesilden nesile ittifakla ve sikanın sikadan yaptığı rivayet sistemi sadece müslümanlarda vardır. Yahudilikte ise sadece şüpheli, merfu olmayan ve Peygamberden sonraki nesillerde takılan rivayet sistemi mevcuttur.

Hadis Edebiyatında İsnad: (Tabiun ve Etbauttabiun'un ihtiyatı)
Sahabenin titiz davranışları, bu nesillerde de aynen sürdürülmüş ve daha sistemli hale getirilmiştir. İsnad bu dönemlerde de hadis muhafazası için en önemli unsur kabul edilmiştir. "İsnad müminin silahıdır" gibi sözler isnadın önemini göstermektedir.
Fitne olayları: Hz. Ali ve Hz. Muaviye (36-40) veya İbn Zübeyr ve Yezid arasındaki savaşlarla (64-72) başlamıştır. Bu olaylara dayanadak İsnad hicri 1. Asrın ortalarında fitne ile başladı derler. İlk isnad eden kişiler Zühri ve İbn Sirin. (Ebul Aliye, Nehai, Şa'bi)
Sonuç olarak Sahabenin başlattığı tenkid düşüncesi sonraki nesillerde dah fazla önem kazanarak isnad hadisin parçası olmuştur.

Hadis Edebiyatında İsnad: (Sahabenin hadis de ihtiyatı) Onların harfi harfine rivayet gayretleri, ravileri titizlikle araştırma ve aylarca yolculuk yapmaları gelecek nesillere örnek olarak hadis kritiğinde temel teşkil etmiştir. Manayı değiştirmeyecek tasarrufa dahi izin vermemişler yapmış olmaları muhtemel bir hatayı Hz. Peygambere isnad etmemek için " ev kema gale" vb lafız kullanmışlar. Mecbur kalmadıkça rivayette bulunmamışlar. Tedbir olarak; şahit ister, yemin ettirir veya rivayetin kaynağını sorarlardı. Hz. Ömer şahid istemiş, Hz Ali yemin ettirmiş Bu ihtiyatları kesin kanaat ile mutmain olmak ve sonra geleceklere örnek teşkil ederek gelişi güzel nakli önlemek içindir

İsnad sis. tarihi ile ilgili farklı görüşler (Özellikle müsteşrikler): İsnad sistemi araplara yabancı değildi. Şiir ve kıssa isnad ediyolardı.
J.Schact: En geç tarihi söyler. İbn sirinin ifadesindeki Fitne'yi Velid b.Yezidin öldürülmesi (126) olarak açıklar ve büyük bir hata eder.
Robson: Fitne'yi Abdullah b. Zübeyrin kendini halife ilan etmesi (64-72) olarak açıklar.
TAHA HÜSEYİN: Fitne'yi Hz.Ali ve Hz.Muaviye savaşı olarak açıklar ve sebep olarak; İlk hadis uydurma politik sahada bu olaylarla başlamıştır diyerek gerekçe belirtir.
Caetani: 2. Asrın ilkyarısında başladı ve İlk hadis müdevvini Urve B.Zubeyr dir.
Fuad Sezgin: İsnad ilk Zühri ile başladı.
Horovitz: İsnadın hadise dahil olması ilk asrın son üçtebirinde (67-99 arası) olmuştur.
M.Azami: İsnad Hz. Peygamber zamanında başladı. Sahabe de isnad kullanıyordu.
Sonuç olarak; Sahabe zamanın atılan isnadın temelleri, daha sonraları önem kazanmış ve özellikle fitne olaylarından sonra hadis ile ayrılmaz bir parça olmuştur. (İbn abbas der ki: İnsanlar hırçın bineğe de uysal bineğe de binmeye başlayınca ancak güven veren rivayetleri kabul ettik) yani her önüne gelen, her şeyi rivayet etmeye başlayınca) (İbn sirin: Fitneden sonra isnad sormaya başladılar.)
****Caetani ve Schacht**: isnadların sonradan uydurulup eklendiğini söyler. **ROBSON** ise sadece hukuki hadislerde uydurma isnad var diyor. Halbuki hadis rivayet edenlerin çoğu genç sahabilerdir. İsnadlar uydurulmuş olsaydı genelde ilk meşhur sahabilerden oluşurdu.
İsnadla ilgili araştırma yapan müsteşrikler, hukuk ve siyer alanında yaptıkları için yanılmaktadırlar. Araştırma hadis literatüründe olmalıdır. Hadis ve Siyer arasında çok sıkı bağ olsa da hadis literatüründeki tertip siyerden çok farklıdır. Hukuk ve siyer, araştırma için yetersizdir. Sadece bu alanlarda araştırma yapmak haksız, yanlış ve gayrı ilmidir. (Buhari'nin Bağdat'da imtihan edilmesi, uydurma tezini çürütmektedir.)

METİN TENKİDİ (İÇ TENKİD)

Bazı müsteşrikler metin tenkidi yapılmadığını söyler. (Caetani,Goldziher)
Hadiste Metin Tenkidi Yapılmadığını söyleyenler; Hadis literatüründe çoğunluk olarak Cerh-Ta'dil kitaplarının varlığını delil göstermektedirler.
Hadisçiler, sadece senedin sıhhatli olmasını yeterli görmemişlerdir.
Hâkim, usulü hadis kitabında isnadı sağlam fakat sahih olmayan hadisler için bir bölüm ayırmıştır.
Hadisin Sıhhati ile ilgili şartlar:
1- Adalet ve zabt sahibi ravi,
2- Senedin muttasıl olması
3- Şaz olmaması,
4- illetli olmaması. (Kusursuz gibi gözüküp, gizli bir illetin bulunmaması)
İlk 2 şart hadisin dış tenkid (senedi) ile ilgilidir.
Son 2 şart ise iç tenkit (metin) ile ilgilidir.
*****NOT***** Senedin sıhhati, metnin sıhhatini gerektirmediği gibi, senedin zayıflığı da metnin zayıflığını gerektirmez. Çünkü senedi zayıf olan bir hadis başka bir tarikten sahih bir senedle nakledilmiş olabilir.

Tarih ilmi ile Hadis ilminde ki Metin Tenkidi (İç tenkid) Farklılıkları ve Ortak Yönü:
Tarih: insanların zaman mekan içinde gelişmeleri ve hareketlerini, sebeb sonuç münasebetine dayanan ortak değerlerini araştıran bir ilimdir.
Bu sebeple Hadis ile ortak yönü;Her ikisininde müşahede etmediğimiz olayları incelemesidir.
Tarih ve Hadis Tenkid Metodlarının Mukayesesi:
*Hadis ilmi islamın ilk yıllarından itibaren kendi sistemini kurup, incelenmiş gerekli malzemeleriyle gerekli bilgi ve verileri günümüze ulaştırmıştır. Ancak Tarih ilmi, tenkid için gerekli verilerden mahrumdur.
**Tarihçi ilk planda bütün kaynakları toplar, hadisçi ise bir hadisin bütün tariklerini toplar.
***Hadis tek kanaldan geliyorsa şüphe ile bakılır ve "itibar" yapılır. Fakat tarih ilminde pek çok kaynak araştırmasız tek kanaldan gelmektedir.
****Hadisçi, haberi nakledenleri belirli ölçülerle tektek incelerken, tarih ilminde bu tür çalışmalar yoktur.
*****Hadisçiler metinde geçen lafızlarla ilgili çeşitli ilim dalları oluşturmuş ve yazıldığı döneme göre incelemiş, fakat tarihçinin böyle bir çalışması ve imkanı yoktur.
******Hadisçi iç tenkit metodlarını en güzel şekilde kullanmış, tarihçi ise iç tenkidi bolca yapmasına rağmen geçmişteki malumatlardan mahrum oldukları için nazari veya kesin olmayan mesnedlerle yetinmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **HADİS TAHLİL TENKİT (KAYNAK: 4 KİTAP)** SELAHATTİN POLAT (HADİS ARAŞTIRMALARI) + AHMET CÂSİM + MAHMUD TAHHAN + DUMEYNİ اللهم صل على سيدنا محمد Tablo5

BU TABLO: AHMED EL CASİM (MECELLETU BUHUS ESSÜNNE)'den 4 KONU; (HADİSİN LAFIZ İLE RİVAYETİ, MANA İLE RİVAYETİ, HAZF(TAKTİ') YAPILARAK RİVAYETİ ve İLAVE (İDRAC) YAPILARAK RİVAYETİ) **ANLATMAKTADIR.**

Lafız ile rivayet: Ravinin hadisi duyduğu şekliyle aynen rivayetidir. ----------- **Mana ile rivayet:** Ravinin, hadisin manasını bozmadan müteradif kelimelerle rivayet etmesidir. (Bu ihtilaflıdır.

Lafız ile rivayet: Ravinin hadisi duyduğu şekliyle aynen rivayetidir. İttifakla delil olarak kabul edilir. Lafızla rivayette hassas olanlar:
Medine: Abdullah b. Ömer + Kasım b. Muhammed
Mekke: İbrahim b. Meysere---**Kufe**: Alkame B. Kays
Basra: Muh.B.Sirin-----**Şam**: Reca b. Hayve
Lafızla rivayetin 2 şekli vardır.

Hz. Peygamberin bir soruya cevap vermesi: Ravi bunda 3 şekilde rivayet edebilir.

- Soru zikredilmeden cevap anlaşılıyorsa ravi muhayyerdir. (Denizden abdest alabilirmiyiz? Denizin suyu temiz ölüsü helaldir.)
- Soru zikredilmeyince 2 cevap ihtimali varsa sorunun zikredilmesi güzeldir. Hamile hayvanların kesimini soran sahabeye; Annesinin boğazlanması ceninin boğazlanmasıdır diyor efendimiz. Burada soru zikredilmezse Ceninin de kesilmesi gerektiği anlaşılabilir. Aslolan kesilmemesidir
- Soru zikredilmeden cevap anlaşılmıyorsa soru zikredilmeli. Yaş hurmanın kuru hurma ile satılmasını soran sahabeye; Yaş hurma kuruyunca noksanlaşır mı? Diye sordu efendimiz. Evet dedi sahabe. Bu satışı nehyetti efendimiz. (burada soru zikredilmezse hadis anlaşılmaz)

Soru veya sebepsiz Hz. Peygamberin söylemesi: Ravi Bu durumda değişiklik yapmadan rivayet eder.

Mana ile rivayet: Ravinin, hadisin manasını bozmadan müteradif kelimelerle rivayet etmesidir. **Bu rivayetle ilgili 8 farklı görüş vardır.**

1-Mana ile rivayet 4 şartla caiz: Fakihler, Muhaddisler ve Usulcülerin çoğu
1- Ravi; sarf-nahv, takdim-tehir ve lafızların manalarını bilen alim olacak.
2- Müteradif lafızlar kullanılacak (Kuud-Culus gibi.)
3- Lafzıyla ibadet olunan hadis olmayacak. (Ezan, kamet, kunut duası gibi)
4- Müteşabih, mücmel, müşterek lafız içermeyecek (Tevil ihtimali olmayacak)
5- İbni Hıbban'a göre ravi fakih olacak.****************
***CUMHURUN DELİLLERİ:** 1- Kuran'da kıssalar geçmiş milletlerin kendi diliyle anlatılmaz. Arapça olarak anlatılır.
(ALLAH hata etmez, fakat raviler hata edebilir diye bu delil reddedildi.)
2-Sahabe bizzat uygulamıştır. (Red: Bu ancak sahabe hayattayken olabilir.)
3- Başka dile çeviri caiz olduğuna göre arapçadan arapçaya çeviri caizdir.
(Red: Tercüme ile asıl metin farklı şeylerdir. Tercümede aslına dönülebilir.)
4-Mana ile rivayete izin veren hadis var. (O Hadisin senedinde kezzab var)
Mana ile Rivayet eden: **Şam: Vaile b. El Eska++**
Mekke: Amr B.Dinar++Kufe: İbrahim EnNehai, Şa'bi+++Basra: Hasan Basr

2- Mutlak caiz DEĞİL: Bir çok alim böyle demiştir. Delilleri: 1- "ALLAH , bizden duyduğunu aynen nakledenin yüzünü ak eylesin" hadisi. (Red: Hadisin kendisi manen rivayet edildiğinden delil olmaz) 2- İbadet konuları içerenler caiz değil. (Cumhur da bu konular için caiz değil dedi)
3- Hz Peygamber dua öğretirken sahabenin NEBİ yerine RASUL demesini kabul etmemesi. (Red: hem müteradif değil hemde ibadet konusu)

3- Hadis ilimle ilgiliyse caiz, aksi caiz değil: "Namaz; tekbirle haram selam ile helal kılar"

4- Hadisde Tevili mümkün lafız varsa caiz değil, yoksa caizdir.

5- Ravi, lafzı hafızasında tutabiliyorsa caiz değil, tutamıyorsa caizdir.

6- Mana ile rivayet sadece Sahabe ve Tabiun dönemine özeldir.

7- Uzun hadislerde caiz, kısa hadislerde caiz değil

8- Ravi manayı biliyorsa fetva ve delil için caiz, tebliğ için caiz değildir.****

HADİSTE İDRAC (İLAVE):
1- Hadis ve Fıkıh ehline göre İdrac caiz değil
2- Sebebi vürud zikredilecekse sadece Sahabe'ye, eğer garib bir kelimenin tefsiri için ise Sahabe veTabiin için idrac caizdir.
Musannif Ahmet Casime göre cevaz sonrakileri de kapsar.

HADİSTE HAZF (TAKTİ'):
1- Mutlak caiz değil
2- Mutlak Caizdir
3- Bir defa tamamı rivayet edildikten sonra Takti'caizdir.
4- Hüküm hazfedilenle alakalıysa hazf yapılınca hadis anlaşılmıyorsa caiz değildir.
5- Hüküm hazfedilenle alakalı değilse, ravi fakihse caiz, fakih değilse caiz değil.
Fayda varsa hazf yapılır caizdir. Buhari yapmıştır.

Mana rivayetinde ŞÜPHELER: Önce sahabe sonra tabiin ve sonraki her nesil mana ile rivayet ettiğinden dolayı lafız, Hz. Peygamber'in lafzından uzaklaştı.
Bu iddia geçerli değildir. (Bu iddiayı ancak cahiller sunabilir. Çünkü mana rivayeti bir iki kelimededr.)

Özet: Cumhura göre 4 şartla caiz--------Mutlak caiz değil -------Şafilere göre Alime için caiz
*Ravi unuttuysa ve müteradifini biliyorsa caiz
*Fetva ve delil için caiz-------*İslamın temeline aykırı bir rivayet olmamıştır. Olsa da düzeltilmiştir.
*Bir veya birkaç kelimede mana rivayeti caizdir. Hadisin tamamında caiz değil.
*Hadis ezberde varsa, mana rivayeti caiz değil.
H.180'E KADAR BU RİVAYETLER LUGATDE DELİLDİR.
TEDVİN SONRASINDA MANA İLE RİVAYET OLMAZ. ÇÜNKÜ TEDVİN DÖNEMİNDE KİTAPLAR OLUŞTUĞU İÇİN, O KİTAPLARDAN LAFIZLA RİVAYET ETMEK ZOR DEĞİLDİR.
Lafız ile mana rivayeti çakışır ve sıhhati eşit ise Lafız ile rivayet tercih edilir. (Derecesi önemli)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **HADİS TAHLİL TENKİT DERSİ (KAYNAK: 4 KİTAP)** SELAHATTİN POLAT (HADİS ARAŞTIRMALARI) + AHMET CÂSİM + MAHMUD TAHHAN + DUMEYNİ اللهم صل على سيدنا محمد Tablo6

BU TABLO: MAHMUD TAHHAN'ın USULÜ TAHRİC KİTABINI (TAHRİC ve TANIMI, TAHRİC YOLLARI ve KİTAPLARI) **ANLATMAKTADIR.**

Tahric: Bir hadisin senediyle birlikte asli kaynağındaki yerine ve sıhhatine ulaşmaktır. +++++ (Lügatde Tahric: Açığa çıkarmak--- Hadisçilerde Tahric: Hadisin kaynağını insanlara zikretmek ve asli kaynağına delalet için kullanılır.)

Asli Kaynak: Hadislerin Hz. Peygambere isnadı ile birlikte zikredildiği kitaplardır. ------**Feri Kaynak** Hadislerin İsnadsız zikredildiği kitaplardır.

En Meşhur Tahric Kitapları:
1-NasburRâye Li Ehâdisil Hidâye – İmam Zeyleî (762)
2-Ed Dirâye fi Tahrîcî Ehâdisil Hidâye: İbn Hacer (852)
3-Et Telhisul habir fi Tahrici Ehadisi Vecizil Kebir: İbn Hacer (852)
4-El Muğni fi Tahrici ihya min el Ahbâr: Irakî (806)
5-Tahrîcu Ehâdisil Keşşaf – İmam Zeyleî (762)
6-Tahricu ehadisil mihzeb: El Hazimi (584)
7-Tahricu ehadisul muhtasarul kebir: Makdisi (744)
8-Elbedrul Münir: Ali b. Müleggın (804)
9-Tahricul Ehadisulleti yeşiru ilâ Tirmizi fi külli bab: Iraki (806)
10-Tahricu ehadisul beydavi: Müvani (1031)
İlk 4 Kitap hakkında bilgi verilecektir.

Tahricin Tarihi: İlk dönemlerde tedvin çok az olduğu için tahricle ilgilenilmedi. Tedvin döneminde ise Tahrice İhtiyaç yoktu. Çünkü o dönemde alimler, hadislerin kaynaklarını çok iyi biliyorlardı.
Fakat hadis temel kaynaklarına vukufiyet azalınca tahric eseleri ortaya çıktı. **İlk tahrici Hatib Bağdadi (463) yılında yaptı.**

Tahricin Hükmü, ve Faydası: Şer-i ilimlerle ilgilienen herkese Tahric ilmini bilmek vaciptir. Hadisin asli kaynağındaki yerine ulaştırması en büyük faydasıdır. Hadisin ravilerini tanımak, sıhhatini, ravi ve sened sayısını bilmek ve aslı olanı olmayandan ayırt etmek gibi faydaları da vardır.

2-Fer-i Kaynaklar:
Buluğul Meram (İbn Hacer)
Camius Sağir (Suyuti)
Riyazüs Salihin (Nevevi)

1-Asli Kaynaklar:
Kütübü Sitte
Muvatta
Müsned-i Ahmed
Müstedrek-i Hakim
Musannef-i Abdurrezak

Asli Kaynaklara bağlı olarak yazılanlar
El Cem'u Beynes Sahihayn (Humeydi)
Tuhfetul Eşraf (Mizzi)
Tehzibus Süneni Ebu Davud (Münziri)

Diğer ilimlerdeki asli kaynaklar (içerisinde isnadlı hadis bulunan Tefsir, Fıkıh, Siyer gibi)
El Ümm (Şafii)
ErRisale (Şafii)
Taberi Tefsiri (ibn Cerir EtTaberi)
Taberi Tarihi (ibn Cerir EtTaberi)
Megazi (İbn İshak)
Tabakatul Kubra (İbn Sad)

1-NasburRâye Li Ehâdisil Hidâye İmam Zeyleî (762)
Bize ulaşan en meşhur kitaptır. Hidaye'de (Fıkıh kitabı) bulunan hadislerin kaynaklarını tahric eder. Tahric alanında daha iyisi yoktur. En faydalı ve kapsamlı tahric kitabıdır.
Metodu: Hadisin tamamını zikreder
Mütabi ve şahitlerini getirir.

2- Ed Dirâye fi Tahrîcî Ehâdisil Hidâye: İbn Hacer (852)
NasburRâyenin özetidir. Onun kadar faydalı değil fakat bazen bu kitapta araştırma daha kolay olabiliyor.
Metodu: Hadisler fıkıh bablarına göre düzenlenmiştir.

3-Et Telhisul habir fi Tahrici Ehadisi Vecizil Kebir: İbn Hacer (852)
El Bedrul Münir kitabının özetidir.
Gazali'nin EL VECZİ'ne, Rafi ŞERHU KEBİR yazdı.
ŞERHU KEBİR'e Mülakkın BEDRU MÜNİR yazdı.
BEDRU MÜNİR'i İbn Hacer TELHİS diye özetledi.
Metodu: Hadisler fıkıh bablarına göre düzenlenmiştir.

4- El Muğni fi Tahrici ihya min el Ahbâr: Irakî (806)
Gazali'nin İhyasında bulunan hadislerin tahricidir. Hadis Sahihaynda ise ona işaret eder.
Sonra kütübü sittede ise ona işaret eder.
Orada da yoksa diğer kaynaklara işaret eder.
Metodu: Hadisin bir kısmını ve sahabeyi zikrederek tahric eder.
Sonra sıhhatini zikreder ve kaynaklarda yoksa "La asle leh - La E'rifu" diyerek belirtir.

Tahric metodları 5 tir. (Asıl kaynağa gitme yolları)
1- Hadisi rivayet eden sahabeyi bilme yoluyla
2- Hadis Metninin ilk kelimesini bilme yoluyla
3- Hadis metninin biryerinde bulunup az kullanılan kelime yoluyla
4- Hadisin konusunu bilme yoluyla
5- Hadisin metin veya sened durumunu gözönünde bulundurma yoluyla

1- Hadisi rivayet eden sahabeyi bilme yoluyla Müsned Mu'cem ve Etraf kitaplarına gidilir.
Müsned: Sahabi ismine göre telif edilen eser.
Mu'cem: Sahabi ismine göre alfabetik eser
Etraf: Hadisin önemli bir kısmının olduğu eser Genellikle baş tarfından bir bölüm alınır.

Müsned Sahipleri:
Humeydi (219)
Ahmed B. Hanbel (241)

Mu'cem Sahipleri:
-Mu'cemul Kebir – Taberani (360)
-Mu'cemul Evsat – Taberani (360)
-Mu'cemul Sağir – Taberani (360)
-Mu'cemus Sahabe – Hemedani (398)
-Mu'cemus Sahabe – Mevsili (307)

Etraf Kitapları:
-Etrâfus Sahihayn – Dimeşki (401)
-Etrâfus Sahihayn – Vasıti (401)
-El Eşraf ala marifetil Etraf – İbn Asakir (571)
-Tuhfetul Eşraf bi marifetil Etraf – Mizzi (742)
-İthaful mahere bi Etrafil Aşera – İbn Hacer (852)
-Zehairul Mevaris – Nablusi (1143)

2- Hadis Metninin ilk kelimesini bilme yoluyla
3 farklı grubta bulunan kitaplara gidilir:
a- Halk arasında meşhur hadisleri tasnif eden,
b- Hadislerin ilk kelimelerine göre tasnif edilen,
c- Mefatih ve Feharis kitaplarına giderek

a-Halk arasındaki meşhur hadis eserleri:
-Ettezkire fi ehadisil müştehire – Zerkeşi (974)
-EdDurerul Müntesire – Suyuti (911)
-El Leâlil mensure fi ehadisil meşhure – İ. Hacer (852)
-El Mekasidul Hasene – Sehavi (902)
-Temyizut Tayyib Minel Habis– Şeybani (944)
-Keşful Hafa – Acluni (1162)
-Esne'l Metalib – Beyruti (1276)

b-Hadislerin ilk kelimelerine göre düzenlenen:
Camius Sağir – Suyuti (911)

c-Mefatih ve Feharis kitapları:
Mifathus Sahihayn – Mustafa Tokadi (1312)
Miftahut Tertib – Ahmed El Gumari (1380)
Buğye fi tertibi ehadisil hilye - Abdulaziz el Gumari
Fihris li Ehadisi Sahihi Müslim – Fuad Abdulbaki (1382)
Miftahul Muvatta – Fuad Abdulbaki (1382)
Miftahu Süneni İbn Mace - Fuad Abdulbaki (1382)

3- Hadis metninin biryerinde bulunup az kullanılan kelime yoluyla
Mu'cemul Mufehres (Concordance)

4- Hadisin konusunu bilme yolu
3 farklı grubtaki kitaba gidilir.
a- Bütün konuları içeren eserler
b- Dînî Birçok konu içeren eserler
c- Bazı konular için özer eserler
(Cami, Müstahrec, Müstedrek, Mecami, Zevaid, Sünen, Musannef, Cüzler.....)

5- Hadisin metin veya sened durumunu gözönünde bulundurma yoluyla
*Metinden hareketle 2 durum söz konusudur.
Hadisin ilk kelimesi veya hadisin konusuna bakılır.
**Senedden bakacaksak (mürsel, müselsel, kudsi vb ise,) ilgili esere gidilir.
***Hem sened hem metinden hareketle ilel veya mübhemat eserlerine gidilir.
Merasil, Mürselat, Mişkat, Mevzu,

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ **HADİS TAHLİL TENKİT DERSİ (KAYNAK: 4 KİTAP)** SELAHATTİN POLAT (HADİS ARAŞTIRMALARI) + AHMET CÂSİM + MAHMUD TAHHAN + DUMEYNİ اللهم صل على سيدنا محمد Tablo7

BU TABLO: MAHMUD TAHHAN'ın USULÜ TAHRİC KİTABINI (TAHRİC ve TANIMI İLE TAHRİC YOLLARINI) **ANLATMAKTADIR.**

Tahric: Bir hadisin senediyle birlikte asli kaynağındaki yerine ve sıhhatine ulaşmaktır. +++++ (Lügatde Tahric: Açığa çıkarmak--- Hadisçilerde Tahric: Hadisin kaynağını insanlara zikretmek ve asli kaynağına delalet için kullanılır.)

Asli Kaynak: Hadislerin Hz. Peygambere isnadı ile birlikte zikredildiği kitaplardır. ------**Feri Kaynak** Hadislerin İsnadsız zikredildiği kitaplardır.

Tahric metodları 5 tir. (Asıl kaynağa gitme yolları)

1- Hadisi rivayet eden sahabeyi bilme yoluyla **2-** Metnin ilk kelimesini bilme yoluyla **3-**Metnin biryerinde bulunup az kullanılan kelime yoluyla **4-**Konusunu bilme yoluyla **5-**Metin ve sened durumuu göz önüne alınarak

1- Hadisi rivayet eden sahabeyi bilme yoluyla Müsned Mu'cem ve Etraf kitaplarına gidilir.

Müsned: Sahabi ismine göre telif edilen eser. Müsnedlerde sıra, alfabetik, Müslüman olma önceliği, Kabile veya beldelere göre olabilir.

Mu'cem: Sahabi, hoca veya beldesine göre alfabetik eser

Etraf: Hadisin önemli bir kısmının olduğu eser Etraflarda Genellikle baş tarafından bir bölüm alınır.

Müsnedi Humeydi (219): Buharinin hocasıdır. Düzeni, sahabenin faziletine göredir. Hulefai raşidin ile başlar..... 180 sahabiden 1300 hadis rivayeti vardır.

Müsnedi Ahmed (241): Düzeni sahabenin faziletine göredir. Hulefai raşidin ile başlar....... 904 sahabiden 40.000 hadis rivayeti vardır.

Mu'cemul Kebir – Taberani (360) : Alfabetik olarak sahabe ismine göre tertib edilmiştir. Sadece Ebu Hureyre hadisleri müstakil olarak hazırlanmıştır. (Diğer 2 Mu'cemi belde veya şeyhlerine göre düzenlenmiştir. Bu sebeple sahabeyi bilme yoluyla tahric yapılamaz.)

Diğer Mu'cem Sahipleri:
-Mu'cemus Sahabe – Hemedani (398)
-Mu'cemus Sahabe – Mevsili (307)

Tuhfetul Eşraf bi Marifetil Etraf – Mizzi (742): Alfabetik olarak sahabi ismine göre düzenlenmiştir içindekiler: Kütübü Sitte+Müslim Mukkadimesi+E.Davud Merasil+ Tirmizi İlelü Sağiri ve Şemaili+Nesai Amelü yevm ve leyl..... Hadisten önce bazı Rumuzlar zikreder.

Buhârî: (خ) Müslim: (م) Ebû Dâvûd:(د) Tirmizî: (ت) Nesâî: (س) İbn Mâce: (ق) Tümünde varsa : (ع)

Hadisten sonra bütün senedleri ele alır. Farklı sahabelerden geldiği için bazı hadisleri tekrar eder.

-Zehairul Mevaris – Nablusi (1143): Alfabetik olarak sahabi ismine göre düzenlenmiştir içindekiler: Kütübü Sitte+Muvatta'

Farklı sahabilerin aynı Hadisini tekrar etmemiş. Hadisten önce bazı Rumuzlar zikreder.

Buhârî: (خ) Müslim: (م) Ebû Dâvûd:(د) Tirmizî: (ت) Nesâî: (س) İbn Mâce: (ه) Muvatta':(ط)

Diğer Etraf Kitapları:
-Etrâfus Sahihayn – Dimeşki (401)
-Etrâfus Sahihayn – Vasıti (401)
-El Eşraf ala marifetil Etraf – İbn Asakir (571)
-İthaful mahere bi Etrafil Aşera – İbn Hacer (852)

2- Hadis Metninin ilk kelimesini bilme yoluyla
3 farklı grubta bulunan kitaplara gidilir:

a- Halk arasında meşhur hadisleri tasnif eden, (Sahih, Hasen ve çoğu Zayıf hadisler bulunur)

b- Hadislerin ilk kelimelerine göre tasnif edilen, (Bazı kitaplardan derlenerek isnad zinciri olmayan hadisleri içerir, Asli kaynak değildirler.)

c- Mefatih ve Feharis kitaplarına giderek. (Bazı Özel kitaplar üzerine alfabetik yazılan eserlerdir(Fihristler.)

El Mekasidul Hasene – Sehavi (902): 1356 hadis Alfabetik olarak tertip edilmiş. Önce hadisi sonra varsa kaynağını söyler sıhhatini açıklar. Kaynağının olup olmadığından emin değilse "La e'rifu" der.

Temyizut Tayyib Minel Habis– Şeybani (944): Makasıd'ın özetidir. Tertibi alfabetiktir. Sadece hadisi kimin tahric ettiğini ve sıhhatini söyler. Ravilere değinmez. Hiçbir hadisi hazfetmemiştir.

Keşful Hafa – Acluni (1162): Makasıdul hasene, El Leâlil mensure ve EdDurerul Müntesire kitaplarını cem ederek 3254 hadisi alfabetik olarak tertip etmiş. Bu alandaki en kapsamlı ve faydalı kitaptır.

Esne'l Metalib – Beyruti (1276): Mekasıdul Hasene'yi özetleyerek bazı ilavelerde bulunmuş. Alfabetiktir.

Camius Sağir – Suyuti (911): 10.031 hadis bulunur. Alfabetiktir. Sahabi dahil isnad yoktur. Sahih, Hasen ve Zayıf hadisler vardır. 30 farklı rumuz kullanmış. Münavi "Feyzül Kadir" ismiyle şerh etti.

Mifathus Sahihayn – Mustafa Tokadi (1312): Buhari, Müslim ve şerhlerindeki kavli hadislerin sadece baş tarafını alarak alfabetik hazırlanmıştır. Kitap ismi, Bab numarası, Cild ve Sayfa no olarak tablo vardır.**FİİLİ HADİSLER YOKTUR.**

Miftahut Tertib – Ahmed El Gumari (1380): Hatib el Bağdadinin Tarihine yapılmış özel çalışmadır. Kitabı 2ye ayırarak Kavli sünnetleri alfabetik, Fiili sünnetleri ise sahabi ismine göre düzenlemiştir

Buğye fi tertibi ehadisil hilye - Abdulaziz el Gumari: Ebu Nuaym'ın Hilyetül Evliya eserine yapılmış özel çalışmadır. 5.000 hadis bulunup, Hadisin baş tarafı zikrederek, kavli olanlar alfabetik, fiili olanlar sahabe ismine göre düzenlenmiş.

Miftahul Muvatta – Fuad Abdulbaki (1382): Hadisin ilk tarafını zikretmiş ve alfabetik düzenleyerek hadisin başına bulunduğu sayfa numarasını yazmış. Kavli 827, Umumi olarak 1812 hadis vardır.

Miftahu Süneni İbn Mace - Fuad Abdulbaki (1382): Hadisin ilk tarafını zikretmiş ve alfabetik düzenleyerek hadisin başına bulunduğu sayfa numarasını yazmış. 3100 hadis vardır.

Diğer Mefatih ve Feharis kitapları: Fihris li Ehadisi Sahihi Müslim – Fuad Abdulbaki (1382)

3- Hadis metninin biryerinde bulunan fakat az kullanılan kelime yoluyla Concordance (Mu'cemul Mufehres) Müsteşriklerden bir heyet hazırladı. **Dr. Wensick** neşretti. Kütübü Sitte+ Darimi Sünen+ Malik Muvatta+ Müsnedi Ahmed vardır. 9 eser.

Concordance (Mu'cemul Mufehres)
Toplam 7 cilt. İlk cild 1936 son cild 1969 da basıldı. Mukaddime yazılmadı. Fihristi yok. Hadiste bulunan nadir ve müştak kelime ile arama yapılabilir. Rumuzları:
Buhârî: (خ) Müslim : (م) Ebû Dâvûd:(د) Tirmizî: (ت) Nesâî : (ن) Dârimî : (دي) İbn Mâce:(جه) Muvatta: (ط) Ahmed b. Hanbel : (حم) olarak belirlenmiştir.

Rakamların anlamı:
İ. Müslim vei. Malik:İsim+Kitab adı+Hadis No
İ.Ahmed: İsim + Cild + Sayfa No
Diğerleri: İsim + Kitap adı+Bab Numarası

4- Hadisin konusunu bilme yolu
3 farklı grubtaki kitaba gidilir.
a- Bütün konuları içeren eserler
b- Dînî Birçok konu içeren eserler
c- Bazı konular için özer eserler
(Cami, Müstahrec, Müstedrek, Mecami, Zevaid, Sünen, Musannef, Cüzler.....)
(Bu metod, diğer (5.) tabloda)

5- Hadisin metin veya sened durumunu gözönünde bulundurma yoluyla
*Metinden hareketle 2 durum söz konusudur. Hadisin ilk kelimesi veya hadisin konusuna bakılır.
**Senedden bakacaksak (mürsel, müselsel, kudsi vb ise,) ilgili esere gidilir.
***Hem sened hem metinden hareketle ilel veya mübhemat eserlerine gidilir.
Merasil, Mürselat, Mişkat, Mevzu,

Metinde uydurma alameti varsa Mevzuat kitaplarına bakılır:
Aliyyül Kâri – Mevzuatu Suğra: Alfabetik sıraya göredir.
Iraki – TenzihüşŞeria: Konularına göre tertip edilmiştir.
Metinden Kudsi hadis olduğu anlaşılıyorsa şu eserlere gidilir:
Mişkatül Envar – Muhyiddin Muhammed
İttihafatusseniyye - Münavi

Senedde İsnad inceliği varsa, mesela: Babanın oğuldan rivayeti varsa **Hatib el Bağdadi – Rivayetül âbâ anil Ebnâ** isimli esere bakılır. Sened Müselsel ise: **Suyuti - Müselselat eserine bakılır.** Senet Mürsel ise: **Ebu Davud – Merasil veya İbn Ebi Hatim - Kitabul Merasil** isimli eserine bakılır.
Senedde zayıf ravi varsa: **Zehebi – Kitabul Mizanı'**na bakılır.

Senet ve Metinde kusur ve kapalılık gibi bir durum varsa bu sorunları (illetleri) anlatan kitaplara başvurulur. İllet varsa:
İbn Ebi Hatim – İlelül Hadis: Konularına göre tertib edilmiş.
Mübhem bir durum varsa: Hatib El Bağdadi – El Esmaül Mübheme: Hadisdeki Mübhem lafızları ele alır.
Iraki – Mübhemat: Fıkıh konularına göre tertib edilmiştir.

Concordance örnekleri: (Buhari+Tirmizi+İ.Mace+E.Davud+Darimi+Nesai)
16 ، 3 ، شركة ، خ : "Buhari, Kitabu'ş-şerike, 3 ve 16. Bablar demektir.
15 ، أدب ، ت : "Tirmizi, Kitaru'l-edeb, 15. Bab" demektir.
31 ، تجارات ، جه : "İbn Mace, Kitabu't-ticaret, 31 bab" demektir.
72 ، طهارة ، د : "Ebu Davud, Kitabu't-taharet, 72. Bab" demektir.
79 ، صلاة ، دي : "Darimî, Kitabu's-salat, 79. Bab" demektir.
78 ، صيام ، ن : "Nesâi, Kitabu's-sıyam, 78. Bab" demektir.

Concordance örnekleri: (Müslim + İ.Malik Muvatta)
3 ، صفة النبي ، ط : "Muvatta, Sıfetün-nebi Başlığı, 3 nolu hadis" demektir
165 ، فضائل الصحابة ، م : "Müslim, Kitabu fazâili's-sahabe, 165 nolu
75 ، 4 ، حم : "Hanbel, 4. Cilt, 75. Sayfa" demektir. **(Ahmed b. Hanbel)**

Etraf Kitaplarının Faydaları:
1- Farklı isnadları öğrenebilme **2-** Asli kaynaklardaki o hadisi kimin rivayet ettiğine vakıf olma **3-** Sahabenin kaç hadis rivayet ettiğini bilme
ETRAF KİTAPLARI ASLİ KAYNAK DEĞİLDİR. ÇÜNKÜ HADİSİN TAMAMINI VERMEZLER.

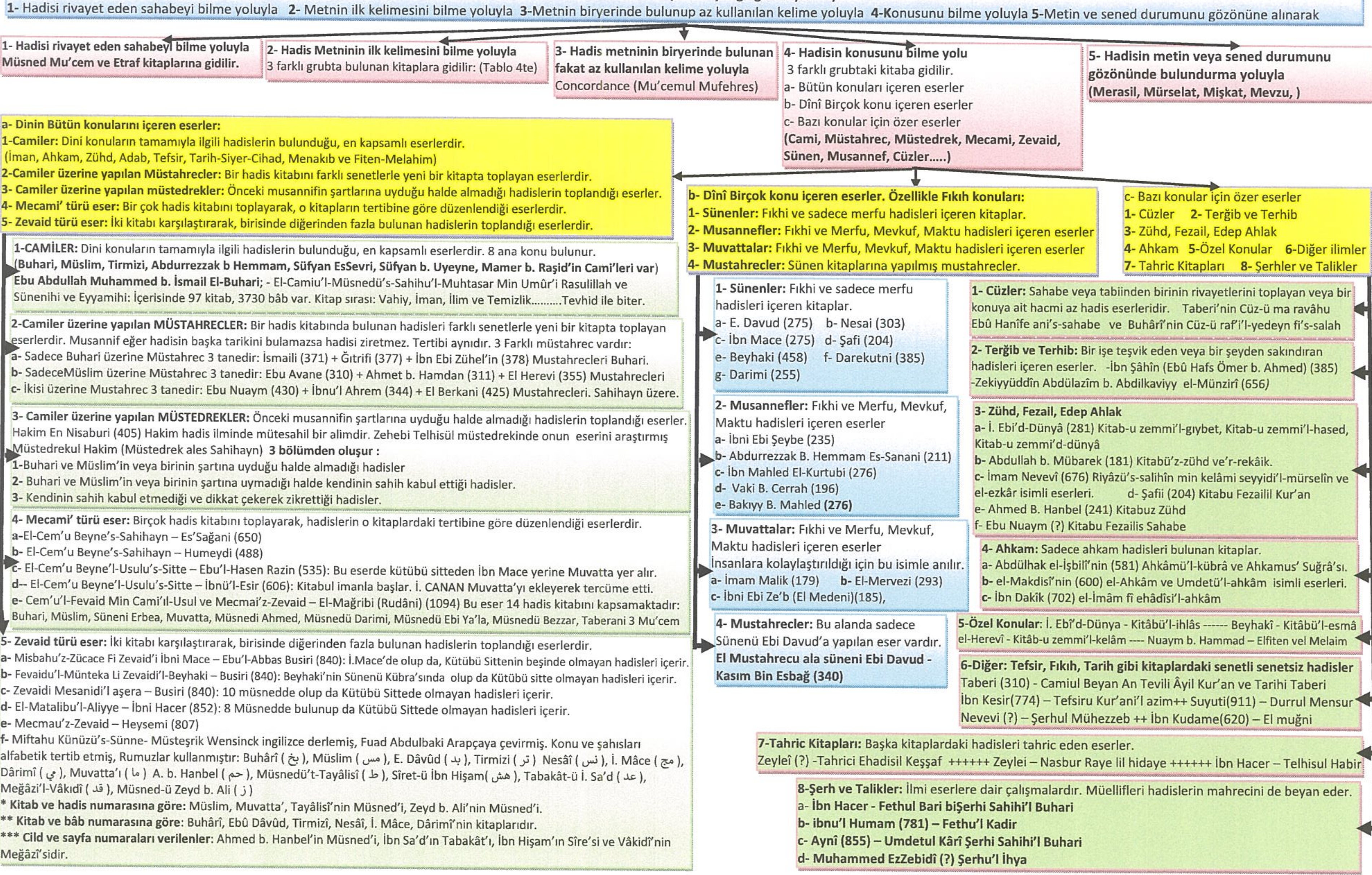
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

HADİS TAHLİL TENKİT DERSİ (KAYNAK: 4 KİTAP) SELAHATTİN POLAT (HADİS ARAŞTIRMALARI) + AHMET CÂSİM + MAHMUD TAHHAN + DUMEYNİ — اللهم صل على سيدنا محمد — Tablo8

BU TABLO: MAHMUD TAHHAN'ın USULÜ TAHRİC KİTABINI (TAHRİC ve TANIMI İLE TAHRİC YOLLARINI **) ANLATMAKTADIR.**

Tahric: Bir hadisin senediyle birlikte asli kaynağındaki yerine ve sıhhatine ulaşmaktır. +++++ (Lügatde Tahric: Açığa çıkarmak--- Hadisçilerde Tahric: Hadisin kaynağını insanlara zikretmek ve asli kaynağına delalet için kullanılır.)

Asli Kaynak: Hadislerin Hz. Peygambere isnadı ile birlikte zikredildiği kitaplardır. ------**Feri Kaynak** Hadislerin İsnadsız zikredildiği kitaplardır.

Tahric metodları 5 tir. (Asıl kaynağa gitme yolları)

1- Hadisi rivayet eden sahabeyi bilme yoluyla **2-** Metnin ilk kelimesini bilme yoluyla **3-**Metnin biryerinde bulunup az kullanılan kelime yoluyla **4-**Konusunu bilme yoluyla **5-**Metin ve sened durumunu gözönüne alınarak

1- Hadisi rivayet eden sahabeyi bilme yoluyla Müsned Mu'cem ve Etraf kitaplarına gidilir.

2- Hadis Metninin ilk kelimesini bilme yoluyla 3 farklı grubta bulunan kitaplara gidilir: (Tablo 4te)

3- Hadis metninin biryerinde bulunan fakat az kullanılan kelime yoluyla Concordance (Mu'cemul Mufehres)

4- Hadisin konusunu bilme yolu
3 farklı grubtaki kitaba gidilir.
a- Bütün konuları içeren eserler
b- Dînî Birçok konu içeren eserler
c- Bazı konular için özer eserler
(Cami, Müstahrec, Müstedrek, Mecami, Zevaid, Sünen, Musannef, Cüzler.....)

5- Hadisin metin veya sened durumunu gözönünde bulundurma yoluyla (Merasil, Mürselat, Mişkat, Mevzu,)

a- Dinin Bütün konularını içeren eserler:
1-Camiler: Dini konuların tamamıyla ilgili hadislerin bulunduğu, en kapsamlı eserlerdir.
(İman, Ahkam, Zühd, Adab, Tefsir, Tarih-Siyer-Cihad, Menakıb ve Fiten-Melahim)
2-Camiler üzerine yapılan Müstahrecler: Bir hadis kitabını farklı senetlerle yeni bir kitapta toplayan eserlerdir.
3- Camiler üzerine yapılan müstedrekler: Önceki musannifin şartlarına uyduğu halde almadığı hadislerin toplandığı eserler.
4- Mecami' türü eser: Bir çok hadis kitabını toplayarak, o kitapların tertibine göre düzenlendiği eserlerdir.
5- Zevaid türü eser: İki kitabı karşılaştırarak, birisinde diğerinden fazla bulunan hadislerin toplandığı eserlerdir.

1-CAMİLER: Dini konuların tamamıyla ilgili hadislerin bulunduğu, en kapsamlı eserlerdir. 8 ana konu bulunur.
(Buhari, Müslim, Tirmizi, Abdurrezzak b Hemmam, Süfyan EsSevri, Süfyan b. Uyeyne, Mamer b. Raşid'in Cami'leri var)
Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail El-Buhari; - El-Camiu'l-Müsnedü's-Sahihu'l-Muhtasar Min Umûr'i Rasulillah ve Sünenihi ve Eyyamihi: İçerisinde 97 kitab, 3730 bâb var. Kitap sırası: Vahiy, İman, İlim ve Temizlik..........Tevhid ile biter.

2-Camiler üzerine yapılan MÜSTAHRECLER: Bir hadis kitabında bulunan hadisleri farklı senetlerle yeni bir kitapta toplayan eserlerdir. Musannif eğer hadisin başka tarikini bulamazsa hadisi ziretmez. Tertibi aynıdır. 3 Farklı müstahrec vardır:
a- Sadece Buhari üzerine Müstahrec 3 tanedir: İsmaili (371) + Ğıtrifi (377) + İbn Ebi Zühel'in (378) Mustahrecleri Buhari.
b- SadeceMüslim üzerine Müstahrec 3 tanedir: Ebu Avane (310) + Ahmet b. Hamdan (311) + El Herevi (355) Mustahrecleri
c- İkisi üzerine Mustahrec 3 tanedir: Ebu Nuaym (430) + İbnu'l Ahrem (344) + El Berkani (425) Mustahrecleri. Sahihayn üzere.

3- Camiler üzerine yapılan MÜSTEDREKLER: Önceki musannifin şartlarına uyduğu halde almadığı hadislerin toplandığı eserler. Hakim En Nisaburi (405) Hakim hadis ilminde mütesahil bir alimdir. Zehebi Telhisül müstedrekinde onun eserini araştırmış Müstedrekul Hakim (Müstedrek ales Sahihayn) **3 bölümden oluşur :**
1-Buhari ve Müslim'in veya birinin şartına uyduğu halde almadığı hadisler
2- Buhari ve Müslim'in veya birinin şartına uymadığı halde kendinin sahih kabul ettiği hadisler.
3- Kendinin sahih kabul etmediği ve dikkat çekerek zikrettiği hadisler.

4- Mecami' türü eser: Birçok hadis kitabını toplayarak, hadislerin o kitaplardaki tertibine göre düzenlendiği eserlerdir.
a-El-Cem'u Beyne's-Sahihayn – Es'Sağani (650)
b- El-Cem'u Beyne's-Sahihayn – Humeydi (488)
c- El-Cem'u Beyne'l-Usulu's-Sitte – Ebu'l-Hasen Razin (535): Bu eserde kütübü sitteden İbn Mace yerine Muvatta yer alır.
d-- El-Cem'u Beyne'l-Usulu's-Sitte – İbnü'l-Esir (606): Kitabul imanla başlar. İ. CANAN Muvatta'yı ekleyerek tercüme etti.
e- Cem'u'l-Fevaid Min Cami'il-Usul ve Mecmai'z-Zevaid – El-Mağribi (Rudâni) (1094) Bu eser 14 hadis kitabını kapsamaktadır: Buhari, Müslim, Süneni Erbea, Muvatta, Müsnedi Ahmed, Müsnedü Darimi, Müsnedü Ebi Ya'la, Müsnedü Bezzar, Taberani 3 Mu'cem

5- Zevaid türü eser: İki kitabı karşılaştırarak, birisinde diğerinden fazla bulunan hadislerin toplandığı eserlerdir.
a- Misbahu'z-Zücace Fi Zevaid'i İbni Mace – Ebu'l-Abbas Busiri (840): İ.Mace'de olup da, Kütübü Sittenin beşinde olmayan hadisleri içerir.
b- Fevaidu'l-Münteka Li Zevaidi'l-Beyhaki – Busiri (840): Beyhaki'nin Sünenü Kübra'sında olup da Kütübü sitte olmayan hadisleri içerir.
c- Zevaidi Mesanidi'l aşera – Busiri (840): 10 müsnedde olup da Kütübü Sittede olmayan hadisleri içerir.
d- El-Matalibu'l-Aliyye – İbni Hacer (852): 8 Müsnedde bulunup da Kütübü Sittede olmayan hadisleri içerir.
e- Mecmau'z-Zevaid – Heysemi (807)
f- Miftahu Künüzü's-Sünne- Müsteşrik Wensinck ingilizce derlemiş, Fuad Abdulbaki Arapçaya çevirmiş. Konu ve şahısları alfabetik tertib etmiş, Rumuzlar kullanmıştır: Buhârî (بخ), Müslim (مس), E. Dâvûd (بد), Tirmizi (تر) Nesâî (نس), İ. Mâce (مج), Dârimî (مي), Muvatta'ı (ما) A. b. Hanbel (حم), Müsnedü't-Tayâlisî (ط), Sîret-ü İbn Hişam(هش), Tabakât-ü İ. Sa'd (عد), Meğâzi'l-Vâkidî (قد), Müsned-ü Zeyd b. Ali (ز)
*** Kitab ve hadis numarasına göre:** Müslim, Muvatta', Tayâlisî'nin Müsned'i, Zeyd b. Ali'nin Müsned'i.
**** Kitab ve bâb numarasına göre:** Buhârî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İ. Mâce, Dârimî'nin kitaplarıdır.
***** Cild ve sayfa numaraları verilenler:** Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i, İbn Sa'd'ın Tabakât'ı, İbn Hişam'ın Sîre'si ve Vâkidî'nin Meğâzî'sidir.

b- Dînî Birçok konu içeren eserler. Özellikle Fıkıh konuları:
1- Sünenler: Fıkhi ve sadece merfu hadisleri içeren kitaplar.
2- Musannefler: Fıkhi ve Merfu, Mevkuf, Maktu hadisleri içeren eserler
3- Muvattalar: Fıkhi ve Merfu, Mevkuf, Maktu hadisleri içeren eserler
4- Mustahrecler: Sünen kitaplarına yapılmış mustahrecler.

1- Sünenler: Fıkhi ve sadece merfu hadisleri içeren kitaplar.
a- E. Davud (275) b- Nesai (303)
c- İbn Mace (275) d- Şafi (204)
e- Beyhaki (458) f- Darekutni (385)
g- Darimi (255)

2- Musannefler: Fıkhi ve Merfu, Mevkuf, Maktu hadisleri içeren eserler
a- İbni Ebi Şeybe (235)
b- Abdurrezzak B. Hemmam Es-Sanani (211)
c- İbn Mahled El-Kurtubi (276)
d- Vaki B. Cerrah (196)
e- Bakıyy B. Mahled **(276)**

3- Muvattalar: Fıkhi ve Merfu, Mevkuf, Maktu hadisleri içeren eserler İnsanlara kolaylaştırıldığı için bu isimle anılır.
a- İmam Malik (179) b- El-Mervezi (293)
c- İbni Ebi Ze'b (El Medeni)(185),

4- Mustahrecler: Bu alanda sadece Sünenü Ebi Davud'a yapılan eser vardır. **El Mustahrecu ala süneni Ebi Davud - Kasım Bin Esbağ (340)**

c- Bazı konular için özer eserler
1- Cüzler **2-** Terğib ve Terhib
3- Zühd, Fezail, Edep Ahlak
4- Ahkam **5-**Özel Konular **6-**Diğer ilimler
7- Tahric Kitapları **8-** Şerhler ve Talikler

1- Cüzler: Sahabe veya tabiinden birinin rivayetlerini toplayan veya bir konuya ait hacmi az hadis eserleridir. Taberi'nin Cüz-ü ma ravâhu Ebû Hanîfe ani's-sahabe ve Buhârî'nin Cüz-ü raf'i'l-yedeyn fi's-salah

2- Terğib ve Terhib: Bir işe teşvik eden veya bir şeyden sakındıran hadisleri içeren eserler. -İbn Şâhîn (Ebû Hafs Ömer b. Ahmed) (385) -Zekiyyüddîn Abdülazîm b. Abdilkaviyy el-Münzirî (656)

3- Zühd, Fezail, Edep Ahlak
a- İ. Ebi'd-Dünyâ (281) Kitab-u zemmi'l-gıybet, Kitab-u zemmi'l-hased, Kitab-u zemmi'd-dünyâ
b- Abdullah b. Mübarek (181) Kitabü'z-zühd ve'r-rekâik.
c- İmam Nevevî (676) Riyâzü's-salihîn min kelâmi seyyidi'l-mürselîn ve el-ezkâr isimli eserleri. d- Şafii (204) Kitabu Fezailil Kur'an
e- Ahmed B. Hanbel (241) Kitabuz Zühd
f- Ebu Nuaym (?) Kitabu Fezailis Sahabe

4- Ahkam: Sadece ahkam hadisleri bulunan kitaplar.
a- Abdülhak el-İşbilî'nin (581) Ahkâmü'l-kübrâ ve Ahkamus' Suğrâ'sı.
b- el-Makdisî'nin (600) el-Ahkâm ve Umdetü'l-ahkâm isimli eserleri.
c- İbn Dakîk (702) el-İmâm fî ehâdisi'l-ahkâm

5-Özel Konular: İ. Ebi'd-Dünya - Kitâbü'l-ihlâs ------ Beyhakî - Kitâbü'l-esmâ el-Herevî - Kitâb-u zemmi'l-kelâm ---- Nuaym b. Hammad – Elfiten vel Melaim

6-Diğer: Tefsir, Fıkıh, Tarih gibi kitaplardaki senetli senetsiz hadisler
Taberi (310) - Camiul Beyan An Tevili Âyil Kur'an ve Tarihi Taberi
İbn Kesir(774) – Tefsiru Kur'ani'l azim++ Suyuti(911) – Durrul Mensur
Nevevi (?) – Şerhul Mühezzeb ++ İbn Kudame(620) – El muğni

7-Tahric Kitapları: Başka kitaplardaki hadisleri tahric eden eserler.
Zeyleî (?) -Tahrici Ehadisil Keşşaf ++++++ Zeylei – Nasbur Raye lil hidaye ++++++ İbn Hacer – Telhisul Habir

8-Şerh ve Talikler: İlmi eserlere dair çalışmalardır. Müellifleri hadislerin mahrecini de beyan eder.
a- **İbn Hacer - Fethul Bari bişerhi Sahihi'l Buhari**
b- **ibnu'l Humam (781) – Fethu'l Kadir**
c- **Aynî (855) – Umdetul Kârî Şerhi Sahihi'l Buhari**
d- **Muhammed EzZebidî (?) Şerhu'l İhya**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ **HADİS TAHLİL TENKİT DERSİ (KAYNAK: 4 KİTAP)** SELAHATTİN POLAT (HADİS ARAŞTIRMALARI) + AHMET CÂSİM + MAHMUD TAHHAN + DUMEYNİ اللهم صل على سيدنا محمد Tablo9

BU TABLO: MAHMUD TAHHAN'ın USULÜ TAHRİC KİTABINI (İSNAD ARAŞTIRMALARI ve HÜKÜM BELİRLEME) ANLATMAKTADIR.

Senet: Bizi hadis metnine ulaştıran raviler zinciridir. **Metin:** Senedin bittiği noktada başlayan kelamdır. . *****İSNÂDA ÖNEM VERMEK SÜNNETİ MÜEKKEDEDİR.*****

Cerh: Adalet ve zabtındaki bir kusur sebebiyle Raviyi tenkid, rivayetini tetkik etmektir. **Ta'dil:** Ravinin sika (güvenilir) olduğunu yani adalet ve zabt sahibi olduğunu belirterek rivayetinin sıhhatini ortaya koymaktır.

İsnad araştırmasının maksadı: Ravileri araştırarak, kuvvetli ve zayıf olanı tanımak ve senette kopukluk olup olmadığını tespit etmektir.
İsnad araştırmasının önemi: a- Uydurma hadis onunla belirlenir. **b-** Muhaddisler isnad sayesinde hükmü belirler. **c-** Kitap ve sünnet onunla muhafaza edilerek uydurma ve hurafelerin girmesi engellenir.
İSNAD ARAŞTIRMASI 2 İLME DAYANIR CERH TADİL İLMİ ve RİCAL İLMİ (Ravilerin Tarihi)

Hüküm belirlemeden maksat 2 şekilde olur:
1- Senede hüküm vermek:
2- Metne hüküm vermek:

1- Senede hüküm vermek: İsnad araştırması sonucunda "Bu isnad sahih, zayıf veya mevzur" diyebilmektir.

2- Metne hüküm vermek: İsnad araştırması sonucunda metin tenkidi yaparak, "Bu hadis Sahih, Hasen veya Zayıf" diyebilmektir. Bu hüküm daha zordur. Çünkü senet dışında metinde de illet ve şaz araştırması yapılır.

Rical ilmi: Raviler hakkında yazılmış eserler 7 kısımdır: **1-** Sahabe hakkında **2-** Tabakat kitapları **3-** Genel olarak hadis ravileri hakkında **4-** Belirli bir kitaptaki raviler hakkında **5-** Sika Raviler hakkında **6-** Zayıf raviler hakkında **7-** Bir beldede yaşayan raviler hakkında
Bu eserlerin faydası: Sünnete hizmet etmek ve ravilerin hallerini bilerek, kuvvetliyi zayıfdan, doğru söyleyeni yalan söyleyenden ayırmak ve şüphelerden sakınmak en büyük faydalarıdır.

1- Sahabe hakkındaki eserler:
El-İstiab Fi Marifeti's-Sahabe – İbn Abdi'l-Berr: 3500 tercemeye yer verdiği eserini sadece ilk harfini alfabetik olarak tertip etmiştir.
Üsdü'l-Ğabe Fi Marifeti's-Sahabe – İbnü'l-Esir (630); 7554 tercemeye yer verdiği eserini tamamıyla alfabetik olarak tertip etmiştir.
El-İsabe Fi Temyizi's-Sahabe–İ. Hacer Askalani(851); Bu alandaki en geniş ve mükemmel eser. Erkek Sahabe ve Künyeleri, Kadın Sahabe ve Künyeleri şekilnde alfabetik olarak tertiblenmiştir. Her harfi 4 kısıma ayırmıştır. 10745 Erkek 1522 Kadın sahabi bulunmaktadır.

2- Tabakat kitapları: Et-Tabakâtü'l-Kübrâ – İbn Sa'd (230); 8 cilt. Sahabe tabiin ve kendi zamanına kadar yaşayanların tercemesini almıştır. Âlimler onun cerh ve tadil hükümlerini makbul saymışlardır. Sırasıyla Hz. Peygamber'in Sîreti, Gazveleri, Bedir'e katılanlar, katılmayanlar, Medine'li Tabiler, Kufe'deki Sahabiler, Çeşitli beldelere dağılan sahabiler ve Sadece kadın sahabiler olarak ciltleri tertib etmiştir.
Tezkiratü'l-Huffâz – Zehebî (748); 1176 tercemeden oluşan bu eser Zehebi'ye kadar 21 tabakada sadece hadis hafızlarını incelemiştir.

3- Genel olarak hadis ravileri hakkında:
Târîhu'l-Kebîr – Buhârî (256); 12315 tercemeden oluşur, alfabetik tertip edilmiştir. Buhari kitabında cerh ve tadil lafızlarını kullanmıştır. Hz Peygamber'in isminin hürmetine Muhammed isimleriyle başlar. Cerh ve Tadil lafızları kullanmadığı ravilerin çoğu ona göre sikadır.
Cerh ve Ta'dîl – Ebû Hâtim'in (327); Buhari'nin özetidir. Tercemeler 1-5 satırı geçmez. Kitabına Büyük ve mükemmel bir mukaddime yazmış.

5- Sika Raviler hakkında: Es-Sikât – Iclî'nin (261); Tabakalara göre tertib edillmiştir. Heysemi bu eseri alfabetik olarak yeniden düzenlemiştir.
Es-Sikat – İbn Hıbban (354); 3 cilt. Sırayla sahabe, tabiin ve tebei tabiin tabakalarını ele almıştır. İbni Hibban tevsik konusunda mütasahil bir kişidir.
Tarih'u Esmai's-Sikat – İbn Şâhîn(385): Alfabetik olarak tertip edilen eser, ravinin ve babasının ismini vermektedir.

6- Zayıf raviler hk.: Ed-Duafâu'l-Kebîr ve Ed-Duafâu's-Sağîr – Buhari (256) - Ed-Duafâ Ve'l-Metrûkûn – Nesai (275) - Ed-Duafâ – Ukaylî (323)
Kitâbu'l-mecrûhîn – İbn Hıbban (354) - El-Kâmil Fî Duafâi'r-Ricâl – İbn Adiyy el-Cürcânî'nin (365): Alfabetik, geniş ve en büyük eserlerden birisidir.
Mîzânü'l-İ'tidâl – Zehebi: Önce Erkek ve kadın isimleri var, alfabetiktir ve 11053 terceme var. Mukaddimesi var. Bu alanda en önemli eser denilebilir
Lisânü'l-Mîzân – İbn Hacer: Mizanü'i İtidal üzerine yapılan bir çalışmadır. Alfabetik olarak sırasıyla isim, künye ve mübhem isimler olarak düzenlenmiş

7- Bir beldedeki raviler hakkında: Tarih'u Vasıt –Ebu'l-Hasan el-Vâsıtî(288) +++ Zikr-u ahbâr-ı Isfahân – Ebû Nuaym el-Isfahânî (430)
Muhtasar-u tabakât-i ulemâ-i Ifrîkıyye ve Tûnus – Kayravânî (333) +++ Târîhu'r-Rıkka – Kuşeyrî ++ Dâriyâ – Ebû Abdullah ed-Dârânî (370)
Târîh-u Cürcân – Ebu'l-Kâsım es-Sehmî (427 ++ Târîh-u Bağdâd–Hatib el-Bağdâdî(463) : Bu eserde 5000'i muhaddislere ait 7832 terceme var

4- Belirli bir kitaptaki raviler: El-Hidâye Ve'l-İrşâd – Kelâbâzî (398) +++ Ricâl-ü Sahîh-i Müslim – İbn Mencûveyh (Isfahânî) (428).
El-Cem'u Beyne Ricâli's-Sahîhayn – İbnü'l-Kayserânî el-Makdisî (507) +++ Et-Ta'rif Bi-Ricâli'l-Muvattâ – İbnü'l-Hazzâ et-Temîmî (416)
El-Kemal Fi Esmai'r-Rical -- Abdulganiyy El-Makdisi (600) (K. Sitte Ricaline yapılan en eski eser) Tercemeler uzundur. Sonrakiler için "Asl"dır.
a- Tehzibu'l-Kemal – El-Mizzi (742); ++ c- El-Kaşif Fi Marifet'i Men Lehu Rivayetün Fi'l-Kütübi's-Sitteti – Ez-Zehebi (748)
b- Tezhibu't-Tehzib – Ez-Zehebi (748); ++ d- Tehzibu't-Tehzib – İbn Hacer Askalani (851); ++ e- Takribu't-Tehzib – İbn Hacer Askalani (851)
f- Hulasat'u Tezhibu Tehzibu'l-Kemal – Safiyuddin Ahmed b. Abdillah El-Hazraci (900) (Bu eserlerin faydası: Ele aldığı kitapdaki bütün ravilerin tercümesini bulundurur ve araştırmacıya o kitabın ravilerine daha kolay ulaşma imkanı sağlar

a- Tehzibu'l-Kemal – El-Mizzi (742); Kütüb'ü Sitte ravilerine ek olarak, musanniflerin tarih eserleri hariç başka eserlerinde geçen raviler de alınmıştır. Ravilerin şeyhlerine değinilmekle birlikte, Durumları açıklanmayan raviler de bulunmaktadır. Tertib alfabetik olup sahabe ve tabiin isimleri karışık olarak sunulmuştur. Özetini yaptığı "El-Kemal" bazı eklemeler yapmakla birlikte bazı haziflerde yapmıştır.
b- Tezhibu't-Tehzib – Ez-Zehebi (748); - Zehebi'nin **Tehzibu'l-Kemal** eserine yaptığı iki çalışmadan biridir. Bazı eklemeler yapılmıştır.
c- El-Kaşif Fi Marifet'i Men Lehu Rivayetün Fi'l-Kütübi's-Sitteti – Ez-Zehebi (748); - Tehzibu'l-Kemal eserinin tamamen özetidir - sadece Kütüb'ü Sitte'de geçen ravileri ele almıştır. Ve musanniflere işaret etmek için rumuzlar kullanılmıştır.
d- Tehzibu't-Tehzib – İbn Hacer Askalani (851); - Tehzibu'l-Kemal eserinin özetidir, tertibi alfabetik olmayıp, yaş ve hıfz gibi önceliğe göredir. Ravilerden hiç kimseyi hazfetmemiş bilakis bazı eklemeler yapmıştır. Önceki müelliflerde olduğu gibi rumuzlar kullanılmıştır.
e- Takribu't-Tehzib – İbn Hacer Askalani (851); - İbni Hacer'in kendi eserine yaptığı özettir. Öyle ki asıl eserin altı da biri konumundadır.
f- Hulasat'u Tezhibu Tehzibu'l-Kemal – Safiyuddin Ahmed b. Abdillah El-Hazraci (900); (YANDAKİ TABLO KİTAP İSİMLERİNİ ÖZETLER)

Cerh ve Ta'dil ilmi: Ravilerin hükmünü belirlemek ve hadisin mertebesini bilmek için gerekli olan ilimdir. Bunun için; Cerh-Ta'dil kaidelerini, lafızlarını, ravinin kabul şartları, adalet ve zabt durumunu bilmek gerekir. Ravinin makbul olması 2 şarta bağlıdır.
ADALET ve ZABT
ADALET: Müslüman, akıl, baliğ olup fısktan ve kişiliği zedeleyen davranışlardan uzak durmasıdır. Adalet 2 yolla belirlenir.
1- Adil bir kimse "Bu adildir" derse. **2-** Şöhret yoluyla
ZABT: Hafızanın zayıf olmaması, gaflette bulunmamasıdır. **Ravinin zabtı; sika ravilere muhalefet etmemesi ile bilinir.**
Ta'dilde sebep belirtmeye gerek yok,
Cerh'te ise sebep belirtmeye gerek vardır.
Bir ravi hem ta'dil hem cerh edilirse 2 durum vardır:
1- Cerh sebebi belirtilirse CERH TERCİH EDİLİR.
2- Cerh sebebi belirtilmezse TA'DİL tercih edilir.
Not: Tek bir kişinin sözüyle CERH ve TA'DİL geçerli olur.

1-Ta'dil Lafızları. (Kuvvetliden zayıfa doğru yazılmıştır) :
a- Mübalağa ifadeleri: فلان إليه المنتهى في التثبيت : Adalet ve Zabt'da en son derecedir
لا أعرف له نظيرا في الدنيا : Dünyada O'nun benzerini görmedim
فلان أثبت الناس : insanların en sağlamıdır
b- Tevsîk ifadelerinin peşpeşe söylenmesi: ثبت حجة , + ثقة ثبت , + ثقة ثقة
c- Tevsîk ifadelerinin tek söylenmesi: ثبت , + حجة , + ثقة
d- Zabtına değil Adaletine işaret ederek: لا بأس , + محله الصدق , + صدوق
e- Tevsîk manası olmayan ifadelerle: إلى الصدق ما هو , + روى عنه الناس , + فلان شيخ
f- Cerh edilmeye yakın ifadeler: يعتبريه , + يكتب حديثه , + فلان صالح الحديث
Bu lafızların Hükümleri Şöyledir: 1,2 ve 3. grup raviler ile delil getirilir.
4 ve 5. grup ravilerle delil getirilmez. Rivayeti yazılır, zabt yönü incelenir
6. grup ravilerle delil getirilmez ancak itibar yapmak üzere yazılabilir.

2- Cerh Lafızları. (Kuvvetliden zayıfa doğru yazılmıştır):
a- Zayıflık bildiren ifadeler: في حديثه ضعف , + فيه مقال , + فلان لين الحديث
b- Rivayetinin delil olmayacağı ifadeleri: ضعّفوه , + واه , + ضعيف , + فلان لا يحتج به.
c- Rivayetinin yazılamayacağı ifadeleri: ضعيف جدا , + لا تحل الرواية عنه , + فلان لا يكتب حديثه
d- Yalanla itham edilme ifadeleri: ساقط, ليس بثقة , + يسرق الحديث , + متهم بالوضع , + فلان متهم بالكذب
e- Yalancılık vasfı bildiren ifadeler: زنديق , + يضع , + يكذب , + وضّاع , + دجّال , + فلان كذّاب.
f- Aşırı derece yalancıdır ifadeleri: هو ركن الكذب , + إليه المنتهى في الكذب , + فلان أكذب الحديث
1 ve 2. grup ravilerle delil getirilmez ancak itibar yapmak üzere yazılabilir.
3, 4, 5 ve 6. grup ravilerle delil getirilmez, hadisleri yazılmaz ve itibar dahî yapılmaz.

EL KEMAL Fİ ESMAİ'R RİCAL (MAKDİSİ)
TEHZİBUL KEMAL (MİZZİ)
TEHZİBU'T TEHZİB (ASKALANİ)
TAKRİBU'T TEHZİB (ASKALANİ)
TEZHİBU'T TEHZİB (ZEHEBİ)
HULASATU
ELKAŞİF (ZEHEBİ)
TEZHİBU'T TEZHİBU'L KEMÂL (EL HAZRACİ)

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ **HADİS TAHLİL TENKİT DERSİ (KAYNAK: 4 KİTAP)** SELAHATTİN POLAT (HADİS ARAŞTIRMALARI) + AHMET CÂSİM + MAHMUD TAHHAN + DUMEYNİ اللهم صل على سيدنا محمد Tablo10

BU TABLO: MAHMUD TAHHAN'ın USULÜ TAHRİC KİTABINI (İSNAD ARAŞTIRMA KONUSU ve MERHALELERİ) **VE DUMEYNİ'nin KİTABINI ANLATMAKTADIR.**

Senet: Bizi hadis metnine ulaştıran raviler zinciridir. **Metin:** Senedin bittiği noktada başlayan kelamdır. . *****İSNÂDA ÖNEM VERMEK SÜNNETİ MÜEKKEDEDİR.*****

Cerh: Adalet ve zabtındaki bir kusur sebebiyle Raviyi tenkid, rivayetini tetkik etmektir. **Ta'dil:** Ravinin sika (güvenilir) olduğunu yani adalet ve zabt sahibi olduğunu belirterek rivayetinin sıhhatini ortaya koymaktır.

İsnad araştırmaları konusu hakkında: Bazı hadislerle ilgili senet tenkidine gerek duyulmamıştır. Çünkü büyük muhaddis alimler bu hadisleri dikkatle araştırmışlardır. Bu nedenle tekrar araştırmak pek fazla fayda sağlamayacaktır. Bununla ilgili eserler: 4 kısımda incelenir:

1- Sahihaynda veya sadece birisinde bulunan hadisler
2- Sahih hadis nakletmeyi şart kılanların kitapları: a- Müstahrecler b- ibn Huzeyme'nin Sahihi c- ibn Hibban'ın Sahihi, d- ibn Subki'nin Sahihi e- İbn Seken'in Sahihi f- Hakim'in Müstedreki.
3- Güvenilir imamların sahih dediği hadisler : E. Davud, Nesai, Darekutnînin süneni, Tirmizi'nin Camiî
4- Alimlerin hükümlerini vererek mertebesini beyan ettiği hadisleri (Alim mütesahil değilse):

1- Sahihaynda veya sadece birisinde bulunan hadisler: Sahihayn, büyük muhaddislerin hakkında araştırma yaptığı eserlerdendir. Senetlerinde zayıf ve metruk ravi yoktur.

2- Sahih hadis nakletmeyi şart kılanların kitapları:
a- Sahihayn üzerine yapılan Müstahrecler: Ebu Avane, İsmaili ve Berkanî
b- ibn Huzeyme'nin Sahihi
c- ibn Hibban'ın Sahihi
d- ibn Subki'nin Sahihi
f- İbn Seken'in Sahihi
e- Hakim'in Müstedreki: Hakim sıhhat bakımından mütesahildir. Zehebi onun hadislerini araştırmış bazıları sahih, hasen; bazıları zayıf, metruk; bazılarının mevzu olduğunu söyler.

4- Alimlerin hükümlerini vererek mertebesini beyan ettiği hadisleri (Alim mütesahil olmayacak) Senetleriyle nakledip, hakkında hasen, zayıf, münker ve mevzu diye mertebelerini belirttiği hadisler.

3- Güvenilir imamların sahih dediği hadisler:
a- E. Davud, Nesai, Darekutnînin süneni, Tirmizi'nin Camiî bu eselerdendir. Şu iki şarttan birisi gereklidir:
* Ya musannif hadisin sahih olduğunu belirtecek. (Çünkü bu eserlerde sadece sahih hadisler yoktu).
** Ya da güvenilir imamlardan biri, hadisin sahih olduğunu açıkca belirtecek.

İsnad araştırma merhaleleri: Alimler sahih hadis için 5 şartı gerekli görmüşlerdir: Bu Şartların;
2'si ravide: Adalet ve Zabt sahibi(Adaletur Ravi + Zabtur Ravi)
1'i senette: Muttasıl (İttisalus Senet)
2'si hem senet hem metinde: Şaz ve İlletli olmama (Ademuş Şaz ve Ademul İllet) **(3 merhalede bu şartları uygulayacağız)**

1- Ravide aranan 2 şart: Adalet ve Zabt sahibi (Adaletur Ravi + Zabtur Ravi)
Senette geçen ravilerin adalet ve zabtı ile ilgili rical kitaplarına bakılarak cerh ve tadil lafızları dikkate alınır. Bu kitaplar, belirli eserlerdeki ravileri bir araya topladığı için oldukça geniştir ve araştırmacıya kolaylık sağlar. Böylece ravinin durumu belirlenir.

2- Senette aranan 1 şart: Muttasıl olması (İttisalus Senet)
Ravinin doğum ve ölüm tarihleri, beldeleri ve yolculuk ettiği yerler ile bazı imamların raviler hakkında hadisi işitip işitmediğine dair sözleri dikkate alınarak senette kopukluk olup olmadığı araştırmacı tarafından tespit edilir.

3- Hem senet hem metinde aranan 2 şart: Şaz ve İlletli olmaması (Ademuş Şaz ve Ademul İllet)
Şaz ve illeti araştırmak adalet, zabt ve ittisali araştırmaktan daha zor bir aşamadır. Çünkü illet, zahiren sıhhatli görünen hadislerde bulunur. Bu ancak hadis ilminde derin ve geniş bilgiye sahip olanların kavrayabileceği bir durumdur.(Hadis kuyumcuları diyebiliriz) İllet ve Şaz'ın ortaya çıkarılması için hadisin bütün tariklerini bilmek ve ravilerin ihtilaflarına vakıf olmak gereklidir. Bu sebeple ilel kitaplarından faydalanılabilir.
***Ali Bin El Medini: El İlel**
****Ahmed B. Hanbel: El İlel ve Ma'rifeti'r Rical**
*****İbn Ebi Hatim: İlelu'l Hadis**
******Darekutni: El İlelu'l Varide (En kapsamlı eserdir.)**

Anlatılan 3 merhaleden sonra hadisin hükmü belirlenir. Bu en üst noktayı ifade eder. Hadisin sahih, hasen, zayıf veya mevzu olduğunu beyan etmekle olur. Araştırmacının "Bu İsnad sahih" "Bu isnad hasen" Bu isnad zayıf" demesi en güzel olandır.
Not: Bir hadiste "عن عن" lafzı geçiyorsa, ravi müdelles değilse ve imkanu lika (karşılaşma imkânı) varsa hadis sahihtir.

Bu tabloda Sünnetin Kur'an'a Arzı ve Sünnetin Sünnete Arzı (DUMEYNÎ) ele alınmaktadır: Sünnet, Kur'an'ın umumunu tahsis, mutlakını takyid, mücmelini tefsir (tebyin) eder ve cumhura göre neshetme imkânı vardır. Müstakil hüküm de koymaktadır. Bazı hadisler ve onlara verilen cevapları ele alacağız.******İBN KAYYIM: İSNADIN SAHİHLİĞİ, HADİSİN SAHİH OLMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLARDAN BİRİ OLMAKLA BERABER, SAHİHLİK İÇİN TEK ŞART DEĞİLDİR.******

SÜNNETİN KUR'AN'A ARZI

Hadis: "Size benden bir hadis nakledildiğinde Kuran'a arz ediniz. Muvafık ise alınız muhalifse reddediniz."
Şevkani: Bizzat bu hadisin kendisinde reddedilmesine delalet eden karineler var. "Rasul size neyi verdiyse alın..." ayeti bu hadisi reddediyor.

Hadis: "Annem Amine'nin kabrine gittim ve diriltilmesi için ALLAH'a dua ettim"
İbnü'l Cevzi: Hadisin uydurma olduğunda şüphe yoktur. "Sizden kim dininden döner de kafir olarak ölürse onların yaptıkları işler dünyada da ahirette de geçersiz sayılmıştır" ayeti bu hadisi reddediyor.
Müellif: Ehli fetret hakkında ihtilaf vardır. Alimlerin bir kısmı fetret ehlinin kurtulacağı görüşündedir. Bir kısmı ise fetret ehli hakkında tevakkuf etmiştir. Diriltme olayı ise bir mucizedir. Böyle bir şey olsaydı, rivayet tek kişiden değil, birçok kişiden gelirdi.

Hadis: Zina yoluyla doğan kişi, babası ve çocuğu cennete giremez.
İbnul Cevzi: "Hiçbir kimse başkasının yükünü yüklenemez" ayeti bu hadisi reddediyor. (Cem-telif, Nesh olması mümkün değildir.)

Hadis: Dünyanın ömrü yedi bin yıl....
İbn Kayyım: Bu apaçık bir yalandır. Sahih olsaydı, bugün yaşayan kimse kıyamete 251 sene kaldığını bilirdi. Halbuki ayette " Onun ilmi ancak rabbimin katındadır" buyuruyor. (Umum husus, Nesh gibi yollarla arayı bulmak mümkün değildir.)

Hadis: ALLAH toprağı cumartesi, dağları pazar ağaçları pazartesi.... ademi cuma günü ikindi ile akşam arası son saatte yarattı"
ibn kayyim: Bu hadisin peygambere nisbeti apaçık bir hatadır. Çünkü söz Kâbul Ahbar'a aittir. O ise çokça israiliyyat rivayetiyle meşhurdur. Ayrıca "Gökleri, yeri ve arasındakileri 6 günde yarattı... ayetine ters düşmektedir.

Hadis: Hızır'ın yaşadığı ve her yıl ilyas ile karşılaştığı...
ibn cevzi: Hızır'ın yaşamadığına Kuran, sünnet icma ve akıl olarak 4 delil şahitlik eder. Ayrıca "Biz senden önce hiçbir beşere ebedilik vermedik... ayetine de aykırıdır.

Hadis: Bağışlanmış kimse ile yemek yiyen bağışlanır:
ibn kesir: Bazı alimler "ALLAH, inkar edenlere nuh ve lut'un hanımını misal verdi. Kocaları ALLAH'tan gelen hiçbirşeyi onlardan savamadı..." ayetini bu hadisin zayıf olduğuna delil getirmiştir. Ayrıca Peygamberler ile bir çok kafir münafık yemek yemiştir. Bu onlara fayda sağlamamıştır.

Hadis: Ashabıma kufretmek bağışlanmayan bir gunahtir.
ibn teymiye: Bu peygambere nisbet edilen bir yalandır. Ayette, Allah kendisine ortak koşulmasını dışında diğer gunahlari dilediği kimse icin bağışlavacağını sövlüvor.

Hadis: Vatan sevgisi imandandır.
Sehavi: Aanlamı doğru ama kaynağını bulamadım.
Menufi: İman ile vatan sevgisi arasında bir iliski yoktur, çünkü ayette "eğer onlara kendinizi öldürün, yahut yurtlarınızdan çıkın diye emretmiş olsaydık pek azı hariç bunu yapmazlardı" buyuruluyor. Bu ayette munafiklarin imanı olmamasına rağmen vatanlarını sevdiğine işaret vardır.

Hadis: Garipler peygamberlerin varisleridir...:
Ali el kari: Batıldır, uydurmadır. Çünkü "Nuh'u kendi kavmine gönderdik, Ad kavmine de kardeşleri Hud'u gönderdik...ayeti bu rivayeti reddetmektedir.

Hadis: Bütün peygamberlere nebilik 40 yaşında verilmiştir."
İbnul Cevzi: Hadis uydurmadır diyor.
Ali El Kari: Hz. Yahya hakkındaki "Henüz sabi iken O'na ilim verdik..." ayeti, bu hadisi reddetmektedir.

Hadis: Cömert fasık da olsa ALLAH'ın dosutu, cimri tam ahirete yönelmiş de olsa ALLAH'ın düşmanıdır.
Ali el Kari: Aslı yoktur. "ALLAH tevbe edenleri sever" ve "Şüphesiz kafirleri sevmez" ayetlerine tersdir.

Hadis: İman, sabit dağlar gibi kalbe yerleşmiştir. Artması ve eksilmesinden bahsetmek küfürdür.
Elbâni: "İmanlarını bir kat daha arttırsınlar" ayetine aykırıdır.

SÜNNETİN SÜNNETE ARZI: Böyle bir arz neticesinde tercihe mani ızdırap, zabtın zayıflığına delalet eden kalb, metnin anlamını bozan tashif veya tahrif veya farklı tariklerden gelen aynı hadiste fazlalık (idrac) tespit edilebilir.

İdrac: Söyleyeni zikretmeden, metin veya senede eklenen fazlalıktır. Genelde garip kelimeleri açıklamak için yapılır. İdrac; rivayetlerin tümünü karşılaştırmak suretiyle veya metinde Hz. Peygamberin söylemesi imkansız bir lafzın olduğunu anlamak suretiyle bilinir. İdracı belirlemede bazı zorluklar ve ihtilaflar vardır.

İhtilaf1: Ravinin şeri bir hükmü açıklarken delil olarak zikredeceği hadisi hemen hükmün arkasında bitişik zikretmesidir.
"Abdesti tam alın, ateşe girecek topukların vay haline" hadisinde "Abdesti tam alın" ifadesi E.Hureyre'nindir.

İhtilaf2: Hadisten dini bir hüküm çıkarıp, bu hükmü hadisten ayırmadan arkasından rivayet etmesidir. "Köle için 2 ecir vardır, eğer cihad, hac ve anneme iyilik olmasaydı, köle olarak ölmeyi isterdim" bu rivayette sadece "Köle için 2 ecir vardır" kısmı hadistir. Zaten Hz. Peygamber çocukken annesi vefat etmiştir. İyilik nasıl yapabilir?

Netice olarak; Hadislerin rivayetlerini birbirine arzetme ölçüsü, hadislere ilave olunan lafızları ayırt etmede tenkitçinin kullandığı bir yoldur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ********İBN KAYYIM**: İSNADIN SAHİHLİĞİ, HADİSİN SAHİH OLMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLARDAN BİRİ OLMAKLA BERABER, SAHİHLİK İÇİN TEK ŞART DEĞİLDİR.****** اللهم صل على سيدنا محمد **Tablo11**

BU TABLODA SÜNNETİN SÜNNETE VE SÜNNETİN TARİHE ARZI ELE ALINMAKTADIR. (DUMEYNÎ) ---------- SÜNNETİN SÜNNETE ARZI 2 KISIMDIR. AYNI HADİSİN DEĞİŞİK RİVAYETLERİNİN BİRBİRİNE ARZI VE FARKLI HADİSLERİN BİRBİRİNE ARZI.

1- AYNI HADİSİN DEĞİŞİK RİVAYETLERİNİN BİRBİRİNE ARZI: Böyle bir arz neticesinde tercihe mani **IZDIRAP**, zabtın zayıflığına delalet eden **KALB**, metnin anlamını bozan **TASHİF** veya **TAHRİF** ve farklı tariklerden gelen aynı hadislerde **FAZLALIK (İDRAC)** tespit edilebilir.

Iztırab: Hadisin sıhhat bakımından birbirine yakın farklı rivayet edilmesidir.Iztırabın 2 önemli şartı: iki hadisin sıhhat derecei aynı ve aralarında ihitilaf olacak
Hz. Peygambere Zekat soruldu. O: malda zekattan başka hak da vardır" buyurdu. Sonra "iyilik yüzlerinizi doğu ve batıya çevirmeniz değildir" ayetini okudu.
Diğer hadis ise "Malda zekatın dışında başka hak yoktur"
Bu iki rivayeti zorlama olmadan cem etmek mümkün değildir.
Böyle farklı rivayetlerin bir araya getirilmesi, muhadisi bunların aralarını cem etmeye sevkeder.

Kalb: Hadisin ravilerinden birinin, manayı bozacak derecede lafızları takdim-tehir yapmasıdır. Hadiste yapılan kalb hadisin sıhhatine engel değildir. Kalb, ravinin zabtının zayıflığna delildir. Kalbi anlamanın yolu, bütün tarikleri bir araya getirmektir..
1. Misal: Sol elin verdiğini sağ el bilmeyecek kadar... hadisi başka rivayette sağ elin verdiğini sol el.... (Doğrusu ilk hadistir)
2. Misal: Cehennem için ALLAH dilediği kadar kimseyi yeniden yaratır. Cennete gelince, ALLAH kimseye zulmetmez...
Bu hadisin doğrusu: Cennet için dilediği kadar kimse yaratır....

Tashif ve Tahrif: İlk dönemlerde Tashif ve Tahrif arasında fark yoktu. Kelimenin yazılışı, noktalaması ve harf hataları hepsi tashih ve tahrif diye isimlendirilirdi. Sonra İbn Hacer; "Kelimedeki değişiklik noktadan kaynalıyorsa **TASHİF**, Kelimenin şekli (harfleri) değiştirilmişse **TAHRİF** olur" demiştir.
Tashif ve Tahrifi anlamanın yolu, bütün tarikleri bir araya getirmek ve arap dilini çok iyi bilmekle olur. Tashif hükümler üzerinde çok etkilidir. Bazen helali haram gösterebilir. Tashif ve tahrif bulunan hadise sırf bu sebeple zayıf denilemez. Ayrıca Izdırap ve Kalb'deki gibi ravinin zabtına zayıf denilemez.
Muhaddisler, hadis rivayetinde hata yapmamaları için talebelerini nahiv ve lugat öğrenmeye teşvik ediyorlardı. Hutbeyi şiir gibi okuyanlara lanet ifade eden Hz. Muaviye hadisinde, hutbe kelimesinin "Odun" kelimesi ile; şiir kelimesinin ise "Saç" kelimesi ile değiştirilmesi örnektir.

Ziyadetüs Sika (Güvenilir ravinin ekleme yapması): Bu konu ihtilaflı olmakla beraber, birçok alim, sika ravinin tek başına kaldığı rivayetinde yaptığı ziyadeyi kabul etmektedir.
Bazıları ise, ziyade hüküm ifade ediyorsa kabul eder.
Muhaddislerin çoğunluğu ise bu konuda tercih yapar.
Bazıları da, ziyade manen değil lafzen olursa kabul eder
Sika'nın Sika'ya muhalefet ettiği hadis: **Şaz ve Merdud**
Hatib el Bağdadi: Sika ravinin ziyadesi makbuldür diyor.
İbn Salah ve bazı alimler 3 farklı görüş sunar:
1- Diğer sika ravilere muhalif olan ziyade reddedilir.
2- Sika ravilere muhalif olmadan tek kalırsa makbuldür.
3- Umumu tahsis eden ifade varsa makbuldür.
Üçüncü görüşe örnek olarak Fıtr sadakası hadisi vardır.
Hadisde "Müslüman" lafzı umum hadisi tahsis etmiştir.

2- FARKLI HADİSLERİN BİRBİRİNE ARZI: Burada hadis derecelerinin iyi bilnmesi gerekmektedir. Hadis, baştan sona birçok yolla geliyorsa **mütevatir,** bunun dışındakiler ise **ahad** olarak isimlendirilir.
Eğer hadis tavetür yolla gelmişse mutlak sahihtir. İhtilaflı hadisleri tenkit konusunda ilk eser:
TE'VİLU MUHTELİFİ'L HADİS / İMAM ŞAFİ
İhtilaflı 2 hadisin öncelikle araları **CEM-TELİF** edilmeli.
Bu mümkün değilse Senedi sağlam olan **TERCİH** edilmeli. Bu da mümkün değilse Muhaddis **HARİCİ BİR DELİL** aramalı.
Bu da mümkün olmazsa sebebi vürud tarihine bakarak, önce sadır olanın **MENSUH,** sonrakinin ise **NASİH** olduğuna hükmetmeli.
Bu imkan da olmazsa TEVAKKUF (ikisiyle ameli terk) edilmeli.
TERCİH SEBEPLERİ AŞAĞIDADIR;

***HADİS METNİNİN TARİHİ BİLGİLERE ARZI:** Hadisin metninde anlatılan konunun meydana geldiğine dair bir işaret veya bir bilgi varsa ve bu bilgi muhaddisin hadisle ilgili vakit bilgisine ters düşüyorsa, bu hadisin sahih olmadığına hükmedilir.
Hadis: Ebu Süfyan Hz. Peygamber'e, sizden üç şeyi talep ediyorum, kızım Ümmü Habibe arabın en güzel kızıdır... O'nu sana vereyim dedi.
İbn Hazm: EbuSüfyan Mekke'nin fethinde müslüman oldu. Hz. Peygamber ise Ümmü Habibe ile çok daha önce Habeşistan'a hicret günlerinde evlenmişti. Bu sebeple hadis uydurmadır.
Hadis: İsra olayını anlatan hadiste yer alan"Hz. Peygamber vahiyden önce mescidi haramda uyurken 3 kişi geldi..." tarzındaki ifade Buhari ve Müslim'in eleştirilmesine sebep olmuştur.
Cevap: İsra olayı ümmetin ittifakı üzere vahiyden sonra olduğu bilinmektedir. Bu rivayetin ravisi hata etmiş, yanılmıştır.
Hadis: Hz. Peygamber Mekke'nin fethinde Abdullah b. Revaha'nın okuduğu şu şiirle oraya girmiştir."Ey kafir çocukları! O'nun yolundan çekilin..."
Cevap: İbn Revaha, fetihten 4 ay önce Mu'te savaşında şehit olduğu için bu imkansızdır. Ancak Hz.Peygamber'in önünde sadece şiiri okunmuş olabilir.
Hadis: Buhari'nin Ebu Vail'den rivayetiyle Mesruk b. El ecda'nın "Bana Hz. Aişe'nin annesi Ümmü Ruman ifk hadisesini rivayet etti......" hadisi;
Cevap: Bu apaçık bir hatadır. Tarihe aykırıdır. Çünkü Ümmü Ruman Hz. Peygamber zamanında vefat etmiş, Mesruk ise Hz. Peygamber'in vefatından sonra Medine'ye gelmiştir.
Hadis: Hz.Peygamber Tebuk savaşından dönünce O'nu Sad B. Muaz karşıladı...
İbn-u'l Cevzi: Bu uydurmadır. Sad B. Muaz Tebukten önce Hendek savaşında şehit oldu.
Hadis: Hz.Ebubekir'in 3 kızı vardı, Hz. Peygamber'e teklif etti. Hz. Peygamber Hz. Aişe'yi seçti.
İbn-u'l Cevzi: Hz. Ebubekir vefat ettiğinde 2 kızı vardı. 3. Kızı, O vefat ettikten sonra doğdu. Hz. Peygamber ise Hz. Aişe ile Mekke'de evlenmişti.

Hadis tercih sebepleri: 1- İki hadisten sadece birisi Kur'an'a muvafık ise: (Örnek: "Kim uyuyarak veya unutarak namazını kılamazsa hatırlayınca kılsın" hadisi, namaz kılmanın yasak olduğu vakitlerle ilgili hadisiyle çelişmektedir. Birinci hadis "Namaza devam edin" ayeti ile Kur'an'a muvafık olduğu için tercih sebebidir.)
2- iki hadisten sadece birinin sünnete muvafık olması: (Örnek: "Nikah ancak velinin izni ile caizdir" hadisi "Velinin dul kadın yanında izni yoktur hadisiyle çelişmektedir. Birinci hadis "Bir kadın velisinin izni olmadan kendini nikahlayacak olsa batıldır" hadisine muvafık olduğu için tercih edilir.
3- İki hadisten sadece birisiyle Hulefa-i Raşidin'in amel etmiş olması. (Bayram namazı tekbirlerinin 5-7 tekbir olduğu meselesindeki Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'in uygulamalarının tercih edildiği gibi)
4- İki hadisten birisi Hz. Peygamberin sözü, diğeri fiili olursa, Sözlü olan tercih edilir. (İbn Ömer'in Hz. Peygamberi arkası kabeye dönük küçük abdest bozduğunu görerek rivayet etmesi, ön ve arkasını kabeye dönmekten nehyeden hadislerle reddedilir.
5- İki hadisten birisinde hükmün açıkca ifade edilmiş olması. ("40 koyunda bir zekat vardır hadisi, Kalem 3 kişiden kaldırılmıştır uyuyandan, çocuktan ......" hadisine tercih edilir, çünkü birinci hadis herkese zekat düştüğünü kesin ifade eder.)
6- İki hadisten birindeki hüküm bir sıfata diğerinde bir isme bağlanmış olması. (Dinini değiştireni öldürün hadisi Kadın ve çocukları öldürmeyin hadisine tercih edilir. Çünkü din değiştirmek erkek kadın herkeste bulunabilecek bir sıfattır.)
7- İki hadisten biri mutlak diğeri mukayyed ise mutlak olan tercih edilir. (Dinini değiştireni öldürün hadisi mutlaktır. Kadın ve çocukları öldürmeyin hadisi ise "savaş anında" kaydı ile mukayyeddir. Bu durumda mutlak olan tercih edilir.)
8- İki hadisten birisinde fazlalık mevcutsa, fazlalık bulunan tercih edilir. Çünkü sika'nın ziyadesi makbuldur. (Ezan sözlerinin ikişer ikişer okunması hakkında rivayet olunan hadis, tektek okunması hakkında rivayet olunan hadise tercih edilmiştir.
9- İki rivayetten birinde alimler ittifak etmemiş, diğerindede ihtilaf etmemişlerse; ihtilaf edilmeyen tercih edilir.
10- İki hadisten birinin lafzında ıztırab varsa, diğer rivayette ise ıztırab yoksa, ıztırab olmayan tercih edilir.
11- iki hadisten birinde sahabenin itibarını zedeleyecek bir lafız varsa ve diğerinde yoksa bu lafzın bulunmadığı hadis tercih edilir.
12- Ümmetin uygulaması iki hadisten birisine uygun düşüyorsa bu hadis tercih edilir.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ******İBN KAYYIM: İSNADIN SAHİHLİĞİ, HADİSİN SAHİH OLMASI İÇİN GEREKLİ ŞARTLARDAN BİRİ OLMAKLA BERABER, SAHİHLİK İÇİN TEK ŞART DEĞİLDİR.****** اللهم صل على سيدنا محمد Tablo12

BU TABLO HADİSİN LAFIZ ve MANASININ BOZUK OLMASI, DİNİ ESAS ve KESİN KAİDELERE AYKIRI OLMASI ve MÜNKER ya da MUHAL BİRŞEY İÇERMESİ MESELELERİNİ ELE ALMAKTADIR.(Önce hadis, sonrasında açıklama yapılarak anlatılmaktadır.)

1- Hadisin Lafız ve Manasının Bozuk Olması:
Bu durum, bir peygamberin söylemeyeceği türden lafız ve emredip yasaklaması mümkün olmayan şeyler ve duyu ile tecrübelere aykırı hükümler içerecek nübüvvet makamına yakışmayan hususlarla olabilir.
Hadisin sahih olmadığının ölçülerindendir.
Bununla ilgili bazı rivayetleri ele alacağız:

Hadis: Güzel yüzlü ve siyah gözlüleri size tavsiye ederim. ALLAH güzel yüze cehennemde azap etmekten haya eder.
Hadis: Güzel yüze bakmak ibadettir.
Hadis: Yeşillik, akan su ve güzel yüz olmak üzere 3 şeye bakmak göze kuvvet verir.
Hadis: Bana postacı göderdiğinizde adı ve yüzü güzel olsn
Hadis: Dört şey, dört şeyden doymaz; Kadın erkekten, yer yağmurdan, göz bakmaktan, kulak duymaktan.
Hadis: Eğer pirinç bir adam olsaydı ağır başlı olurdu. O, kendisini yiyen bütün açları doyurur.
Hadis: Horoza sövmeyin o benim arkadaşımdır. İnsan onun sırrını bilseydi, tüyünü ve etini altın karşılığında satın alırdı.
Hadis: Cebrail bana cennetten bir tatlı getirdi. Onu yediğimde bana kırk kişinin cinsel gücü verildi.
Hadis: Patlıcan ne niyetle yenilirse ona göre etki eder. Patlıcan bütün hastalıklara şifadır.
Hadis: Size mercimek yemeyi tavsiye ederim. Çünkü o kalbi inceltir, gözü yaşartan mübarek bir yiyecektir.
Hadis: Misvak, kişinin düzgün konuşmasını arttırır.
Hadis: Bir dağın yerinden kaydığını duyduğunuzda kabul edin fakat bir kişinin huyunun değiştiğini duyduğunuzda kabul etmeyin. Çünkü kişi yaratıldığı üzere hareket eder.
Hadis: Balık yemek haset duygusunu giderir.
Hadisleri Değerlendirme: Misvak kullanmak kişinin konuşma kabiliyetine etki etmez, dişleri korur ve temizler. Eğer ahlak ve huy değişmezse burada bir cebri durum söz konusu olur ki, "Ben ahlakı güzel olan kimse için cennetin en üst katında bir köşke kefilim" vb. hadislere aykırıdır. Balık yiyen nice insan vardırki hased duygusu olduğu gibi durmaktadır. Bu hadis uydurmadır

Hadis: Kim Araf suresini okursa ALLAH onunla iblis arasına bir perde koyar, kim enfal suresini okursa….., kim yunus suresini okursa….., kim hud suresini okursa…… gibi Kur'an'ın başından sonuna kadar surelerin faziletine dair hadisler bazı kimselerin itirafıyla, İnsanlar Kur'an'la daha çok ilgilensinler diye uydurulduğu anlaşılmıştır.

Bazen de içerisinde bozuk kelimelerin bulunduğu hadisler bu konuya dahil edilir. Mesela; كعهلون lafzının geçtiği bir hadis, Ali El Kâri tarfından bu kelimenin manası olmadığından dolayı bu kelimeyi şifa niyetiyle okuyup üfleyenin harama düşeceğini hatta küfr tehlikesi olduğunu belirtmektedir.

ALLAHÜMME SALLİ ALA SEYYİDİNA MUHAMMED
اللهم صل على سيدنا محمد

2- Hadisin, Dini Esas ve Kesin Kaidelere Aykırı olması: Bu durumdaki hadisin sahih olmadığına ve dolayısıyla Rasulullah'a nisbet edilemeyeceğine delil teşkil eder. Bununla ilgili bazı rivayetleri ele alacağız:

Hadis: Zinadan doğan kişi, babası ve çocuğu cennete giremez.
Cevap: Bu hadis Kur'an ve sünnette mevcut birçok dini esaslara aykırıdır.

Hadis: Bir kimse zina eder ve onu terketmeyip devamlı yaparsa mutlaka ailesinden biri o musibete uğrar.
Cevap: Bu hadis de dini esaslara aykırıdır. Çünkü bir kimsenin zina cezası, ailesinden birinin zina etmesi olamaz. "İnsan için ancak çalıştığı vardır" ayetine de aykırıdır.

Hadis: Kim Cuma günü 4 rekat kuşluk namazı kılar ve her rekatında 10 fatiha 10 felak okursa ALLAH ondan gece ve gündüzün belasını defeder, İbrahim, Musa, Yahya'nın sevabı kadar sevap verilir………
Cevap: Dört rekat namazın, peygamberlerin sevabına denk olmasını akıl dahi kabul etmez.
Böyle az bir amelden ibaret olan fiiller için büyük mükafatlar olması veya tam aksine büyük günahlardan olmayan fiillere akıl almaz azabın verilmesi gibi rivayetler akla aykırıdır

Hadis: Kim La ilahe illallah derse ALLAH o ifadeden yetmiş bin dili bulunan ve her dilinde yetmişbin lügatı olan ve onun için ALLAH'tan af dileyen bir kuş yaratır….
İbn Kayyım: Bu gibi aşırı ifadeleri içeren rivayetleri uyduranlar ya ahmak ve cahil ya da Rasulullah'ı gözden düşürmek isteyen zındıklardır. Akıl bunu kabul edemez.

Hadis: Sarıkla kılınan namaz on bin sevap kazandırır.
Cevap: Suyuti, İbn Hacer, Sehavi, Ali El Kâri mevzu demiştir. Çünkü sarıkla namazın cemaatle namaz kılmaktan katkat fazla sevap olması düşünülemez. Sarıkla namaz kılmak sünnet değil, müstehap olması daha doğrudur. Âdet sünnetler arasında da sayılabilir.

Hadis: Kim bu dünyada bıyığını uzatırsa ALLAH kıyamet günü onun pişmanlığını uzun eder ve bıyığındaki her kıla karşılık 70 şeytan musallat eder, o hal ile ölürse duası kabul olmaz….
İbn-u'l Cevzi: Uydurma olduğu apaçık ortadadır. Uyduran kimse ahmak veya cahil olmasa idi, bıyık uzatmanın olsaolsa sünnete muhalefet olacağını söylerdi.

Hadis: Bir dirhem faiz yiyen 36 kez zina etmiş gibidir.
Cevap: Zina toplumu ifsad eden büyük bir günah olup cezası belirlidir. Fakat faizin büyük günahlardan olmasına rağmen cezası belirlenmemiştir. Bu durumda nasıl faiz böyle olur? Günahın karşılığı verdikleri zararla ölçülebilir Başka rivayette faiz, kişinin kendi annesi ile zinası gibi olabilir deniyor. Bu nasıl mümkün olabilir. Akıl almıyor.

Hadis: Kuyruk ol, baş olma.
Cevap: Hayatı sevmeyi veya yaşamayı teşvik ederek cihattan uzak durmayı emreden bir rivayet görüldüğünde tereddütsüz uydurma olduğuna hükmedilir. Bu iki rivayet böyledir.
Zalim bir devlet başkanına hakkı açıkça söylemeyi emreden bir peygamber böyle bir sözü söylemiş olabilir mi?

Hadis: Ölümün değil, şer de olsa hayatın tercihini…..
Cevap: Bu rivayet manası itibarı ile doğru değildir. Çünkü hayrı şerrinden fazla olan kişi için ölmesi daha hayırlıdır.

Hadis: Bağışlanan kimse ile yemek yiyen bağışlanır.
İbn Hacer: Müslümanlarla birlikte müşrik ve münafıklarında yemek yiyebileceği ihtimali bu hadisi reddetmektedir.
Ali El Kâr: kafir ve münafıkların bağışlanmadığı hakkında şüphe yok. Rasulullah ile müşrikler de yemek yemişlerdir.

Hadis: Beni, Sudan'lılardan uzak tutun, onlar mideleri ve cinsellikleri için yaşarlar.
İbn Kayyım: Habeşli'leri, Sudanlı'ları ve Türk'leri zemmeden bütün hadisler uydurmadır.
Herhangi bir toplumun tamamını zemmeden rivayetler dini esaslara aykırıdır.

Hadis: Arabın adaletine Türk'ün zulmü tercih edilir.
Cevap: İslamiyet bunu kabul etmez. Çünkü zulmü övme ve ırkçılık vardr

Hadis: Cin, insan, şeytan ve melekler ALLAH'ı tek saf olacakları güne kadar kuşatamazlar
İbnu'l Cevzi: Bu rivayet, ALLAH'ın cisimden tenzih edilmesi gerektiğinden reddedilir.

Hadis: ALLAH her Cuma altı yüz bin melekle dünyaya inen nurdan bir kürsüde oturur…
İbn-u'l Cevzi: Bu rivayet uydurmadır, ALLAH uydurana lanet etsin. Müşebbiheden başkası bunu uydurmaz.

Hadis: Sizden biriniz bir taş hakkında hüsnü zanda bulunacak olsa ALLAH ona karşılığını verir.
İbn Teymiye: Bunu, taşlardan menfaat uman putperestler uydurmuştur.

Hadis: Kim hacceder de kabirimi ziyaret etmezse bana cefa etmiş olur.
Elbani: Rasul'e eziyet etmek küfür değilse de büyük günahlardandır. Ziyaret etmeyen büyük günah işlemiş olur ki bu da Hz. Peygamberin kabrini ziyaret etmenin hac gibi farz olması gerekirdi. Kimse bunu iddia etmemiştir.

Hadis: Kim Ramazan'ın son cumasında bir farz namazı kaza ederse, yetmiş senelik kaza namazını karşılar.
Ali El Kâri: Bu batıl bir sözdür. Bir ibadet yıllarca kılınmayan namazın yerini tutamaz. İcma'a aykırıdır.

Hadis: Sui zan ederek insanlardan korununuz.
Cevap: Zan'dan sakınmakla ilgili ayet ve hadislere ters düştüğü için reddedilmektedir.

3- Hadisin, Münker Veya Muhal Bir Şeyi İçermesi:
Münker: Peygamberlerin işlemesi çirkin (yakışmayan) görülen şeyler.
Muhal: ALLAH'ın gücüne göre imkansız değil fakat bizzat kendisi ve insan için imkansız olan şeylerdir.
Bir hadiste münker ya da muhal bir durum varsa, uydurma kabul edilir.
Burada dikkat edilecek husus, mucizelerle karıştırmamak gerektiğidir.
Sağlam bir senetle geliyorsa, mucize kapsamında değerlendirilmelidir.
ALLAH'ın veli kulları vasıtasıyla yarattığı kerametlerde böyledir.

Hadis: ALLAH neden yaratıldı sorusuna Hz. Peygamber " ALLAH önce bir at yarattı, sonra onu koşturdu, at terledi ve bu terinden kendisini yarattı.
Cevap: Muhal bir durum söz konusudur. ALLAH kendi kendini yarattı diye takdim edilmektedir. ALLAH'ın nasıl ve neden yaratıldığının sorulması aklen caiz değildir.

Hadis: Rabbimi kırmızı bir deve üzerinde gördüm. Üzerinde bir izar vardı…
Cevap: "ALLAH'ın benzeri hiçbirşey yoktur" ayetine aykırıdır. Muhaldir.

Hadis: Dünya bir kaya üzerinde, o da bir öküzün boynuzunda…..
Cevap: Bu apaçık bir uydurma ve kesin muhaldir. Bu kadar geniş bir dünya nasıl bir öküzün boynuzuna sığar? Acaba öküz ne kadar büyüktür ki…

Hadis: Dokuz melek hergün güneşe kar atmakla görevlendirilmiştir…….
Cevap: Astronomi bilgilerine muhaliftir. Çünkü güneşin yakmama sebebi dünyaya çok uzak (150 milyon kilometre) olmasıdır.

Hadis: İvec b. Unuk vardır, boyu 3333,3 ziradır. Nuh boğulmaktan korktuğu zaman ona "beni kucağında taşı" dedi. Su topuklarına bile ulaşmadı.
Cevap: Bu tür hayali şahsiyetlerin olduğu hadisler muhaldir.

Hadis: Heva yılanı ciğerimi yaladı…. Beyitleri okununca duygulanan Rasulullah'ın hırkası düştü ve ashab yerden alarak elbise yaması yaptılar…..
İbn Teymiye: Alimlerin ittifakı ile uydurmadır. **Ali El Kâri:** kesinlikle yalandır.

Hadis: Hz. Aişe "Ya Rasulellah, Fatmayı öperken dilini ağzına girdiğini görüyorum sanki ona bal tattırmak gibi bir halin var…. Cebrail bana cennetten bir salkım getirdi. Yedikten sonra Hatice ile birlikte oldum ve Fatma'yı dünyaya getirdi. Ne zaman o meyveyi özlesem Fatıma'yı öperim…..
Cevap: Bu hadiste hem münker hem muhal bir fiil mevcuttur. Hz. Aişe gördüğünde Hz. Fatma 20 yaşlarındadır. 20 yaşında bir kıza bu tür davranışı ancak kocası yapabilir.

Hadis: Davud'un günahı bakmaktı
Cevap: Bu rivayet uydurmadır. Zerkeşi ve suyuti münker demişlerdir.
Davud peygamberin, komutanı Orya'yı askere gönderip hanımıyla evlenme planları iddiası bazı tarih ve tefsir kitaplarında yer alsa da o makama yakışmayan bir durum nasıl peygambere nisbet edilebilir?

Hadis: Süleymanın bir oğlu olmuştu, şeytana "Onu ölümden nasıl korurum" diye sordu. Oradakiler çok uzağa götür dedi. Şeytan: Ölüm oraya ulaşır dedi
Cevap: Kendisine dünya saltanatı verilmiş bir peygamberin, ölümden kaçma isteği taşıması ve ölüme çare arama fiilinin nisbet edilmesi mümkün değildir.

Hadis: Hz.Peygamber veda haccı dönüşünde Hz. Ali'nin elinden tutup sahabe önünde "Bu benim vasim, kardeşim, benden sonra halifemdir. O'nu dinleyin ve itaat edin."
Cevap: Bu rivayeti kabul etmek bütün sahabeyi Peygamberin emrine karşı gelmek ve bu olayı gizleyip değiştirmekle suçlamak olur. Bu mümkün değil.

Hadis: Yüz sene sonra ALLAH'ın razı olacağı kimse dünyaya gelmez..
Cevap: Senedi sahih fakat uydurmadır. Aklı selim sahibi, yüz yıl sonra gelen müslümanların tümünü aşağılayan bu rivayeti kabul edemez.

Hadis: Önümüzdeki yüzyılda ALLAH hoş bir rüzgarla müminlerin canını alır…
Cevap: Tarih bunu yalanlamış. Böyle bir olay olmamıştır.

Hadis: Hz. Ali'nin kılamadığı namaz için güneşin battıktan sonra tekrar doğması
Cevap: Böyle bir mucize olsaydı, herkes görür ve tevatür yoluyla rivayet gelirdi. Fakat **Tahavi, Beyhaki, İbn Hacer, Suyuti ve Ali El Kâri:** Bu rivayet sahih demişlerdir.*****

Hadis: Hz. Peygambere büyü yapıldığı ve bazı sıkıntılar yaşadığı ile ilgili…..
Cevap: ALLAH seni insanlardan korur ayetine ve Peygamberin büyülü olmadığına dair müşriklere reddiye yapılan ayetlere aykırı olduğu için hadis batıldır.

NOT: Hadisin sahih veya zayıflığını tespitte rüyaların herhangi bir değeri yok.